SUMMO ARCHIATRO BENEDICENTE!

DISPUTATIO INAUGURALIS MEDICA DE ANGINA,

Quam

Autoritate & Suffragio

MAGNIFICI SENATUS ASCLEPIADEI

in illustri Academia JENENSI,

PRÆSIDE

DECANO FACULTATIS SPECTATISSIMO,

DN. RUDOLPHO WILHELMO

Krauß/

Phil. ac Med. Doct. Practicæ & Chymiæ Profess. Publ. Ordinario, ac Seniore gravissimo, necnon S. R. I. Academ. Naturæ Curiosorum Collega primario,

Domino Patrono & Præceptore suo colendissimo,

PRO LICENTIA

DOCTORIS MEDICI Honores, Privilegia & Insignia solenniter more Majorum obtinendi,

publico examini subjiciet

SIMON ANDREAS BECKERUS,

Hallensis Saxo.

In Auditorio Majori

ad d. XVI. Martii horis pro- & pomerid. A. O. R. M DC LXXVIII.

JENÆ,

Typis SAMUELIS KREBSII.

REVERENDISSIMO. SERENISSIMO.
CELSISSIMOQUE.

PRINCIPI. AC. DOMINO.

DN. AUGUSTO.

ARCHIEPISCOPATUS. MAGDEBURGENSIS. POSTULATO.
ADMINISTRATORI.
PRIMATI. GERMANIÆ.
DUCI. SAXONIÆ. JULIACI. CLIVIÆ. ET. MONTIUM.
LANDGRAVIO. THURINGIÆ.
MARCHIONI. MISNIÆ. AC. SUPERIORIS. INFERIORISQUE. LUSATIÆ.
COMITI. DE. MARCA. RAVENSBURG. ET. BARBY.
DYNASTÆ. IN. RAVENSTEIN.

PATRI. PATRIÆ. AUGUSTISSIMO.
PRINCIPI.
PIO. JUSTO. PACIFICO.
DOMINO. SUO. CLEMENTISSIMO.

HOC. INAUGURALE. SPECIMEN.
SACRUM. ESSE. JUBET.

REVERENDISSIMÆ. ET. SERENISSIMÆ
EJUSDEM. CELSITUDINIS.

SUBJECTISSIMUS.
SIMON. ANDREAS. BECKERUS.
HALL. SAXO.

Acclamationes Votivæ

Patronorum qvorundam & Fautorum in Patria.

DUlce laboris onus, seqvitur qvod dulce brabéum,
Gratulor hanc Laurum, Laurus honorqve favent.

Nobil. & Clarissim. Dn. Candidat.
scribeb. Hall. Saxon.
In tesseram Amicitiæ & infucati amoris
Johannes Sieboldt / M. D.
Archiater Saxo Magdeburg. Physic. Provincial.
Gymnas. August. P. & Alumnor. Ducal.
Academ. Inspector.

ANGINA, *pestis illa, faucium prensos*
angens meatus, spiritumqve præcludens
properè ruentem, cernitur satis dira,
tuo libello pernicis mali causas
hîc eruente; nec tamen potestate
vagatur illa liberâ, salutisq;
medicamen ipse TU simul bonum tradis
BECKERE, felix Candidate, *surgenti*
animæ recludens inviam viam. Fallor?
an sic recludis maximum tibi campum
tuæq; famæ, qvò meet? mees gressu
graduq; felix, patriæq; pòst prosis!

gratulabundus scrib.
Christophorus Knaut / D.
Hallensium Physicus Ord.

Seneca in Epistol.
Peregrinatio non facit Medicum, non Oratorem, nulla ars loco discitur.

ORbis urbes angulosqve, patriaqve dissitos
permeare rite certè possumus latè locos,

Sole

Sole possumus remoto maximè calescere,
lege vulgi si relictâ commodè calescimus.
Ille verò vanus ausus, ille turpis ausus est,
qvo putamus sat fecisse, pulchra si percurrimus
urbium locata tecta, siqve muros cernimus;
qvo videre, qvo referre perstudemus unicè,
qvid coloris, qvid favoris, qvid nitoris præbeant
turba, terra, turris, ora, qvidvè consvetudinis;
interim parum tenentes, sparta nostra qvæ jubet.
Error ille, lusus ille, lapsus ille mentium est,
mente rudes, mente tardi qvo Parentes linqvimus
certa maximo meatu commeantes per loca,
nec valemus interesse cœtibus prudentium
insciiqve turbidiqve plurimâ dementiâ;
qvo putamus haud potesse patriam perqvirere,
nos quod instruat benignè, qvoqve multis prosumus.
Error ille: nulla namqve pars *loco perdiscitur*
*ars*que *nulla*, nulla certè; mente cuncta prendimus.
Rectus ergo, pulcher ergo, qvem premis callem pede,
Suavis ô Affinis, ipse qvem Machaon deamat.
Scilicet mentem revisis, hancqve pulchrè præparas,
Orbis anteqvam remotos angulos perambules.
Myrrha, Singultusq́; testis, testis *Anginæ* dolor,
testis est lucerna noctis de tuis conatibus.
Jena laudat, laudat *Halla*, laudat alma *Lipsia*.
Unus ipse, trinus ipse, Summus hujus Arbiter
Universi, qvæso, cunctos dirigat gressus tuos.
Sic abibis, sic redibis, sic eris prosperrimus,
sic valebis, nec nocebis, sicqve cunctis proderis!

Ita Nobilissimi DNI Doctorandi, Affinis atq́; Fauto.
suavissimi, meritissimis honoribus ac propedien
futuris peregrinationibus priscum felix *ac* fau
stum *acclamat*

Dietericus Gebhardus Walburger/

PRÆL.

PRÆLOQVIUM.

Itam & famam pari paſſu ambulare, in vulgari dicitur verbo; neque id injuſtè: cùm Vir bonus, exiſtimationem ſuam nomenque honeſtum penſi habens, utriusque jacturam pariter æſtimet; imò hujus vel defendendæ vel ampliandæ etiam gratiâ vitæ ipſius ſæpè prodigus ſit.

A verô haud aberrabit ille, qui verbulo mutato *Vitam & Reſpirationem pari paſſu ambulare* aſſeret. Hujus enim quanta ſit neceſſitas ad motum ſangvinis circularem conſervandum, à cujus perennitate vitæ ſalus dependet, vel me tacente experientia ipſa loquitur.

Antalcides Sophiſta cuidam, Herculis encomium recitare ſtudenti, reſpondiſſe fertur olim: Quis illum vituperat? Supervacaneum exiſtimans in eo laudando inſumere operam, quem uno ore prædicarent omnes. Vereor, ne ſi in demonſtranda reſpirationis neceſſitate & utilitate jam operoſus eſſem, alter mihi objiceret: Quis hæc negat?

Quò nobilior verò hujus uſus, eò periculoſior læſio, & gravior inde reſultans noxa eſt; ſive affectis partibus principaliter ipſi inſervientibus intercipiatur reſpiratio, ut in peripneumonia; ſive occluſo ductu, per quem aër meare ac remeare debet, ut in angina; ſeu impedito ob influxum ſpirituum denegatum motu thoracis, ut in apoplexia forti; ſeu quacunque demum de cauſa contingat hæc difficultas.

Quilibet ex his affectus peculiari diſſertatione dignus eſt; placuit tamen hâc vice, ubi Jussu Gratiosissimæ Facultatis Medicæ Specimen Inaugurale mihi producendum in publicum, tractandam ſeligere Anginam, affectum faucium, ut *Magnus Rolfincius* vocat; celebrem, & ſi ſtrangulationem, quâ interimit, ſpectes, maximè crudelem; ac quomodo citam, tutam & jucundam, miſerrimo hoc malo afflictis ferre poſſimus opem, brevibus monſtrare.

Romani olim *Deæ, Angerona* dictæ, sacra instituisse feruntur, cùm anginâ pestilenti omne genus animalium interiret; cujus Numen etiam miseri his in casibus implorârunt. Nos, qui ex Sacris literis de abominanda hac Idolomania ejusque vanitate meliora edocti sumus, hanc gentilium cœcitatem deploramus, & potiùs à calamitatibus morbisque variis pressi ad illum confugimus, qui & ipse in Verbo suo Medicum nostrum se salutat, & quamdiu in terris his ambulavit, non animarum modò salutem promovit, sed & corporum sanitatem multis miraculosè restituit.

Idem Summus Archiater conatibus meis, his æquè ac futuris, ex alto clementer benedicat, ut felici semper successu, exoptatoque eventu coronentur.

§. I. ANGINÆ *natales* more recepto priùs consideraturi, diversas Autorum opiniones offendimus, dum *alii* à *Latinorum ango* deducunt, eò quod fauces ac ægros angat suffocatione: *alii* verò ab *augendo*, ob tumorem, quem in partibus affectis, hinc auctis, excitat. Sunt tamen qui à *Græcorum* ἀγχόνη dictam putant, quod laqueum vel suspendium significat, & ab ἄγχω (unde & juxta hos Latinorum ango,) strangulo, suffoco, derivatur, ut ita unâ eademque voce, ἀγχόνη nempe, & morbum nostrum & suspendium Græci vocârint, teste *Jos. de Aromat. Tr. de rabie contag. p. 43.* quoniam idem ferè experiantur fatum anginosi, quod scelerati homines, qvùm injecto circa collum laqueo strangulantur. Hinc cùm verbum ἀπήγξατο & de Judæ proditoris interitu *Matth. 27. v. 5.* & de Achitophelis morte *2. Samuel. 17. v. 23.* à LXX. adhibeatur, dubitant nonnulli, laqueóne & suspendio sibimetipsis vitam eripuerint isti, an potiùs ex mœrore affectu nostro extincti sint; de quâ controversia, cùm nostri instituti non sit, evolvantur *Fessel. Adversar. Sacr. lib. I. c. XI. p. 63.* & Dilherr in dem Leben Jesu und seiner Jünger. *p. 634.*

§. II. In *Græcorum*, præsertim recentiorum, scriptis varia occurrunt vocabula, sc. κυνάγχη & συνάγχη (quæ etiam ab *Hippocrate* in masculina terminatione usurpantur) item παρακυνάγχη & παρασυνάγχη, quibus Anginæ species exprimere voluerunt. Sed cùm speculationibus hæc magis innitantur, quàm Praxi; meritò hanc de literis contentionem, tanquam minùs utilem, cum *Galeno 3. progn. text. 18. & 4. de vict. rat. text. 30.* parvi facimus. Interim qui de hisce

deno-

denominationibus quædam noſſe avet, adeat *Sennert. lib. 11. Prax. part. 1. c. 24. p. 91. & 95.* Apud *Latinos* duo præcipuè occurrunt nomina, *Anginæ* & *Prunellæ*, à quo poſteriori herbæ aliàs notæ, Prunellæ vel Brunellæ, nomen inditum ajunt, quod huic affectui præ aliis omnibus conferre creditur, ſicut & apud Chymicos 🜕m cum 🜍e paratum ob eundem effectum 🜔 & lapis Prunellæ audit; vid. *Sylv. lib. 1. Prax. c. 29. §. 84. & 85. p. 448.* Ab aliis vocatur *morbus ſuffocans, anginoſa paſſio, præfocans abſceſſus, gutturis tumor &c.* Barbarum verò vocabulum eſt *Sqvinantia*, unde procul dubiò *Italorum* la Schinantia & *Hiſpanorum* Eſquinancia deducta. A puniceo-nigricante ſeu fuſco lingvæ colore *Germanis* communiter audit die Bräune/ cui *Latinorum* fuſcedo reſpondet, & eo ipſo cum morbo Hungarico à nonnullis confunditur, quod in eo angina, ceu fidus comes, frequens adſit; Specialius vocabulum eſt die Hertzbräune/ de quo *§. 16.* Dicitur etiam das Halsgeſchwür/ & à *Dilherro* die Kehlſucht.

§. III. Quamvis verò, ſi vim vocis ac derivationem conſideres, omnis ſuffocatio Angina ſalutari poſſit, ex uſu tamen loquendi propriè & in ſpecie illa hoc titulo gaudet, quæ ſalvis thorace & pulmonibus faucium inflammatione affligit. Hinc *anginam notham* ex *Veterum* mente talem, quaſi ſcilicet abſque inflammatione faucium ea contingeret, nullam agnoſcimus, quùm in illa quoque ejus præſentiam ex propriis ipſorum verbis *§. 6.* evicerimus. Videtur quidem *Hippocrates 6. epid. ſect. 7. t. 1.* inter faucium inflammationem & anginam diſtingvere, acquieſcimus tamen in accurata explicatione *Sennerti l. c.* unicum hoc monentes, nec inflammationi aliarum oris partium anginæ, nothæ licet, nomen tribui poſſe, ſi propriè magis loqui placeat.

§. IV. Commodè hæc ipſa deſcribitur, quod ſit *Faucium anguſtia, deglutitione ac reſpiratione magis vel minus difficili, aliisq; ſymptomatibus moleſta, ab inflammatione earundem dependens. Anguſtiam* adeſſe vox ipſa innuit & patientum qverelæ teſtantur, quos ſtrangulationis metu interdum maximè angit, dum iter aëris & commeatûs intercipere tentat. Omnibus verò morborum generibus certo reſpectu annumerari poſſe Anginam conſtat; Morbum namque *intemperiei* & inflammatio præſens, & febris, quæ ipſi interdum conjuncta, indicant: ſicut ratione *tumoris* in *magnitudine aucta* peccat, & *dolor* affligens

fligens *solutionis continui* index eſt. *Symptomatum* quoq; claſſi inſeri poteſt, dum actiones deglutiendi & reſpirandi lædit, coloremque faucium naturalem immutat.

§. V. *Sedem* ergò *principalem* ſibi eligit Angina in *faucibus*, per quas ex clariſſimorum Autorum mente intelligimus concamerationem illam & capacitatem interiorem oris, ubi gutturis & gulæ initium viſitur, ſeu, ut *Hornius in Microcoſm.* §. *16.* explicat, commune iter ad aſperam arteriam & gulam, quod *Græci* ἰσθμὸν vocant ob loci anguſtiam. Maximè verò ibidem *muſculi laryngis* & *æſophagi* affici ſolent, nunc ſeparatim, nunc magis conjunctim, quorum nomina & officium heîc explicare nimis longum foret, quum ex Anatomicorum ſcriptis facilè peti poſſint, ex quibus præ aliis ſe commendat *Celeb. Bartholini Anatomia p. 419. & 448.* vid. etiam *Riolani Encheirid. Anatom.. lib. V. p. 395.* Interdum per œſophagum repere ſolet inflammatio, ac *orificium ventriculi ſuperius*, ob nervos ibi implantatos ſummè ſenſile, afficere, unde ſpecies illa, Die Hertzbräune dicta, emergit, de qua §. *16.* Nec tamen excludendas putamus vicinas partes, in ſpecie *tonſillas* & *columellam*, *muſculos* item *oſſis hyoidis*, & qui ſub radice lingvæ ſiti ſunt &c. Quamvis enim horum phlegmone, ſi ſola exiſtat, Anginæ nomine non veniat, licet & ipſa ſuffocationem quandoque minetur; quum tamen & illa, ſi latius ſerpat, ac faucium muſculos in conſortium trahat, affectum noſtrum inducere poſſit, ſæpe etiam in angina ad eas ſe extendere ſoleat inflammatio, *ſubjecti adæquati* vicem gerere poſſunt. Quò etiam referendi colli muſculi cum adjacentibus, qui non raro, ſi ad exteriora magis vergat, rubore inſigni conſpicui ſunt.

§. VI. *Cauſam immediatam* agnoſcit *Inflammationem*, quam in omni Angina adeſſe experientia rationi juncta demonſtrat, licet pro varia ſangvinis ac ſeri conſtitutione nunc pura illa ſit, nunc eryſipelatodes, œdematodes &c. *Ortum* verò hæc habet ex ſangvinis puri, vel particulis alcalinis, volatilibus, 🜍eis, ſimilibusque inquinati, motu circulari impedito, indeque natâ ſtagnatione, unde mox ſpontè excandeſcit ille & caloris ſenſum moleſtum in parte ſenſili producit, dùm enim in vaſis ſuis, partibusvè quibusvis aliis ſubſiſtit, mox „ incipiunt ex eo evaneſcere partes ∼uoſæ magisq; volatiles ac ſub„ tiles, tum acidas, tùm ⊖inas temperare ſolitæ, unde utræque acri-

„ ores

,, ores factæ acriùs in se mutuò insurgunt, effervescentiamq; ob partes ,, oleosas præsentes calidam, inflammationemque excitant, ceu ele- ,, ganter hæc deducit *Sylvius lib. 1. Prax. c. 40. §. 15. p. 681.* Idem ex sangvinis viscidi & pituitosi, aut lymphæ in glandulis coagulatione ac stagnatione malum emergit, eô ipso enim acredinem acquirunt, quæ pungit & rodit, hincque calorem, dolorem ac consequentem inflammationem inducit. Pejor adhuc emergit status, si vel particulis fixis, salinis, acidis & fluorem adeptis ♀eis inquinatum sit serum, vel cum minori seri diluentis quantitate ⊖ia acria, acerba, austera, pontica, 🜍 abundantius biliosum explicant & corrumpunt; quâ ratione melancholiam & atram bilem Veterum eruditè explicat *Excell. D. D. Wedelius, Patronus meus ac Præceptor summè colendus, in Theorem. Med. p. 43. & 44.* Sunt quidem, qui in angina, hinc illis *notha* dicta, quod à pituitosa ac frigida, ut vocant, defluxione à capite in fauces oriatur, inflammationem adesse negant, interim svadent in curationis methodo, humorem, qui affluxit, si discutientibus non cedit, maturandum & deinde evacuandum esse. Ast eô ipsô inflammationis præsentiam concedunt, dum vix ullam humoris maturationem & suppurationem fieri posse putamus, nisi hæc ipsa præcesserit, quamvis minorem esse eam, ac in angina sangvinea aut biliosa, ambabus largiamur.

§. VII. *Colligitur* autem materia peccans per ῥευματισμὸν seu influxum cum impetu & confertim factum, rarissimè per συναθροισμόν. Quamprimum enim natura ex humore quodam (seu quantitate peccet ille, seu qualitate, seu motu) sensum molestum percipit, irritatur, & per ὦσιν ad partem certam mittere tentat illum, quæ igitur imbecillis est, vel ad fluxum recipiendum disposita, totius vitia luere cogitur. Hinc si v. g. sangvis in majori copia ad fauces, quæ ob laxitatem carnium à perpetua glandularum illuvie contractam ex sua constitutione imbecilles sunt, per arterias impetuosè ruat, quàm per venas remeare potest, necessariò stagnat ille, & per ἕλξιν calore ac dolore promotam major affluxus cietur. Præterea cùm partes hæ copioso vasorum lymphaticorum agmine gaudeant, glandulis plurimis instructæ sint, ac torosam & porosam substantiam habeant, facilè à frigore externô aliisque causis sangvis illuc illapsus vel serum coagulari potest, observante idipsum sæpiùs *Celeb. Wedelio.*

§. VIII. Famosam Veterum sententiam, quasi nimirum à *capite & cerebro* per foramina ossis cuneiformis aut cribriformis delabatur materia vitiosa, operosè refutat *Excell. D. Schneiderus in Volumine suo de catarrhis*, ac in specie *lib. III. sect. 1. c. 6. p. 200.* Ubi etiam *Sennerti* explicationem *quæst. 2. p. 124.* propositam (quasi humorum excrementitiorum in cerebro collectorum pars ad vasa regurgitet, siq; ad faucium & gutturis venas per jugulares defluat, anginam ibidem causetur) rejicit; magis veritati consonum judicans, de inferiore corpore materiam calidam per arterias in laryngis musculos confluere, ut hoc morbi genus inde nascatur. Similiter *lib. cit. sect. 2. c. 5. & 6.* fusè probat, liquorem illum, qui per laryngis ut & gulæ vasa & tunicas continuò transsudat, non à cerebro; sed ex arteriis arcessendum esse. Attamen *per dictum os cribriforme non omnem lymphæ transitum denegandum esse, in Disp. de Catarrhis publicè Anno 1675. habita §. 12.* demonstrat *Professor Lipsiensium famigeratissimus Dn. D. Bohnius, Patronus ac Præceptor meus observandus. Helmontii* opinionem, qui *ex latice corrupto* deducit, ex variis locis, ut *Tr. latex humor neglectus §. 25. p. 304. Catarrhi deliram. §. 39. p. 354.* item *Retenta p. 498. &c.* collectam recenset *D. Fr. Hoffmannus, Archiater quondam in Patria felicissimus, in Opere suo de Methodo Medendi p. 306.* Singulare quid fovet *Andr. Cæsalpinus*, dum *lib. II. quæst. med. 12.* demonstrat, suffocationem in angina fieri magis oppletis venis jugularibus, quàm clauso laryngis osculo; idque approbat *M. Aurel. Severin. Tr. de efficaci Medicina p. 53.* Qui ex *Chymicorum* principiis ejus originem arcessunt, nunc 🜍i coagulato, nunc ∽ui ☿iali ≂tato, aliisque ascribunt, de quibus evolvantur horum scripta.

§. IX. Qvum verò omnia ea, quæ quovis modo, remotissimè licet, fomitem huic malo ac ansam præbent, sub nomine *causarum* in Scholis Medicis accusentur; placet illa juxta communes rerum *naturalium, non-naturalium*, ac *præternaturalium* classes recensere. Ubi ex *naturalibus* statim se sistit *Temperamentum*, quod uti ex sangvinis & seri dispositione varia resultat, ita, si vel particulæ oleosæ balsamicæ cum 🜍eis biliosisque abundant, vel serosæ cum ⊖inis, acidis & similibus conspurcatæ sunt, ceu *§. 6.* dictum, magis aptum erit. Corpora calidiora, humidiora ac molliora, quibusque caput infirmum & imbecille, huic affectui magis obnoxia esse, hincque frequentius

tius anginas epidemias puerorum occurrere, statuit *Renatus Moreau in Epist. Barth. Med. 71. Cent. 1. p. 338.* Facillimè ii læduntur, quibus fauces ex naturali vel externô vitiô debiles ac laxæ nimis existunt. *Juvenes* ob pleonexiam humorum & diætæ errores crebrius angit; *Viros* autem magis affligit ea, quæ ex sangvine, sicut *fœminas*, quæ ex sero ortum habet, Inflammatio; has enim viris serosiores esse ac frigidiores, si non temperamento innato, tamen adscititio, asserit *Excell. Wedelius in Theorem. cit. p. 16.* Confer *Sennertum l. c. p. 93.*

§. X. Inter *non-naturales* primum occupat locum *Aër*, cujus excessum in caliditate & frigiditate cum *Jos. de Aromat. Tr. cit. p. 50.* accusamus. Æstus namque teneras hasce partes magis rarefacit, & sangvinem illuc invitat, qui, fibris laxatis, hinc impetu majori influit, quàm recipi potest, unde in motu suo turbatus stagnat; ceu accuratè hoc docet nunquam sine honoris præfamine mihi nominandus *D. D. Wedelius in Colleg. Patholog. privato*, ex quo plura me hausisse gratus profiteor. Frigus verò, dum in fauces admittitur, coagulando id præstare, *§. 7.* demonstratum. Humidam & pluviosam ejus constitutionem, statumque austrinum culpat *Hippocr. 3. aph. 16.* Imprimis tempestatum inæqualitas noxia, dum à calore partes laxantur, humoresque ad concitatiorem motum impelluntur, qui postmodum à frigore subitò superveniente maximò cum damno sistitur. Hinc cum Vere, magisque Autumno, nulla sæpè constans aëris temperies observetur, non mirum, his anni temporibus, attestante *Hippocr. sect. cit. aph. 20. & 22.* frequentius grassari anginas; quamvis nec æstas & hyems ab hoc malo immunes, præsertim si eâdem ἀνωμαλία gaudeant, aut excessu peccent. Quàm gravis ex subita post incalescentiam nimiam refrigeratione quovis modo factâ, seu corpus sudoribus diffluens aëri nudo exponatur, seu frigida superbibatur &c. in delinquentes redundare possit noxa, præter experientiam quotidianam observationes *Deckeri Exerc. Med. Pract. p. 62. & 110. Binningeri Cent. IV. obs. 67. p. 440.* aliorumque clarissimorum Autorum abundè testantur, stabilitque autoritas *Experientissimi Sylvii*, qui sangvinis & pituitæ coagulationem à frigore aëris, 🜄æ, potus aliorumque, partes priùs calentes subitò infestante, oriri statuit *l. c. §. 9. & 10. p. 678.* Præprimis *anginarum epidemiarum* causa primaria est aër, contagii vehiculum. Qvum enim, ut verba *Renati Moreau*

 reau

„ *reau in Epist. cit.* mea faciam, populares morbi communem cau-
„ sam habeant aërem inqvinatum & infectum, is verò ob respiran-
„ di necessitatem eatque redeatque viam toties per fauces & asperam
„ arteriam, malignitatis suæ vestigia partibus istis imprimit. Hinc cùm ob aëris, aquarum & vini generosioris conditionem in *Hungaria* endemium quasi malum sit morbus inde dictus Hungaricus, isque sociam sibi fidelem adjungat Anginam, nec hoc morbi genus infrequens ibidem visitur, uti militum Germanorum, quamprimum has regiones ingrediuntur, strages inde facta comprobat.

§. XI. Alterum eorum, quæ ad vitam summè necessaria sunt, *cibus* & *potus* est, quorum legitimus usus uti sanitatem & corporis vigorem tuetur integrum, ita si vel in *quantitate* excessus fiat, vel *qualitas* noxia sit, vel *modus utendi* non ritè observetur, læsiones inde gravissimæ exoriuntur. Sic qui genialiter vivunt, corpus cibis ἐυχύμοις καὶ ἐυπέπτοις satiant, vino simul generosiori ac πολυφόρῳ sæpius inebriantur, sangvinis copiæ ejusque accensioni, & hinc oriundæ anginæ fores aperiunt patentes, quô nomine & alimenta calidiora & aromatibus nimis condita taxantur. Venenata, stringentia, acriora, ut fungi venenati, solanum furiosum bacciferum, Bella donna Italis dictum, arum, laureola, & similia eâ ratione censum hunc subire possunt, quatenus sangvinis fluxui ad fauces & inde excitatæ inflammationi ansam dant; de quo vid. *Sennert. quæst. 3. pag. 125.* Sic & hydrargyri inunctioni nonnunquam anginam supervenire, testatur *Hercul. Saxonia Tr. de lue ♀ea pag. 337.* dum serum in corpore coagulatum, seu pituitam liquando & fundendo agunt ☿ialia, faucibusque peculiariter infesta sunt. In utendi modo delinquitur, dum v. g. post nimium æstum statim plenus ▽æ vel cerevisiæ frigidæ haustus ingeritur, cujus noxam *§. præced.* monstravimus.

§. XII. Nec minus damnum ex *motu nimio* resultat, dum humores, spiritusque exagitando calorem in corpore auget, sangvinisque fluxum accelerat. Hinc in cursu, saltatione, equitatione, similibusque exercitiis modus non excedatur. Impri-
„ mis metuenda angina in eo, cui guttur ex multo sermone aut vocife-
„ ratione redditum imbecillius, quod illuc potiùs, quàm aliò fluxus
„ feratur, idque multò magis, si frigido in loco orationem habuerit,

docen-

docente *Desider. Jacotio Comm. in Coac. Hippocr. p. 697.* Hinc cùm *Demosthenes*, summus ille Atheniensium Orator, aliqvando Milesiorum legatis in foro acriter respondisset, ac post ab iis corruptus esset, altero die in publicum prodiens, lanâ multâ collum cervicemqve circumvolvit, simulans se anginam pati, ne iterum illis contradicere deberet, sed alter fraudem subesse suspicans, verè & salsè ei objecisse fertur, non *anginam* ipsum pati, sed *argentanginam*, seu ut *Gellius* effert, non *synanchen* esse, sed *argyranchen*. Vid. *Noct. Attic. lib. XI. c. 9. p. 269.* & *Matth. Theatr. Histor. p. 177.* Sic ex *Hippocrate* annotat *Ludov. Duretus*, multos qui voce contenderant clamando ad ravim usque anginosos fuisse, alios qui manu diu multumque laborârant in opere faciundo, multos etiam, qui citatis equis longum iter fecerant; *Comment. in Coac. p. 234.* Ex *conatu nimio in partu* malum hoc evenisse in puerpera, quæ inde occubuit, observavit *Platerus Tom. II. Prax. Med. p. 341.* Quomodo in infantibus *à clamoribus immoderatis* oriri possit, eleganter demonstrat *Langius in Colleg. MS. de morb. infantum c. 15.* Raucedo enim proles nimii clamoris; si hæc ulteriori clamore exacerbetur, dolorem facilè adipiscitur comitem; dolori verò associatur affluxus humorum, hinc intumescentia & incandescentia major vel minor. Huc etiam *Vigilias*, si modum excedunt, referimus, quatenus & ipsæ humorum agitationem promovent, spiritusque absumendo serum acrius reddunt. Inter *animi* verò *pathemata* illa potissimum heîc attendenda, quæ humores ac spiritus à centro ad circumferentiam plus justo cient, ut gaudium nimium, ira & excandescentia cum vociferatione, &c.

§. XIII. Restant *Excreta* & *Retenta*, quæ ultimum quidem in consideratione obtinent locum, licet ratione effectus subseqvi cum reliquis de principatu contendant; dum enim humores, qui aliàs lege naturæ è corpore eliminari deberent, quacunque de causa restitant, naturam mole sua aut acrimoniâ offendunt, quæ hinc commota, eos de se ablegare intendit, unde ad fauces propulsi pessimum hunc affectum gignunt. Sic si ☽*aris tributi* solutio à fœminis differatur, vel *lochia* post partum non ritè fluant, vel alia sveta evacuatio supprimatur, fauces sæpius pœnam sustinere coguntur, uti exempla in Practicorum scriptis, qui Observationes concinnârunt, plurima prostant. Maximè verò *Hæmorrhoidum suppressio* experientiâ multiplici *D. Pauli*

de Sorbait in causa, qui idipsum Viennæ centies se observasse scribit; *Med. Pract. p. 304. & 306.* ubi hæc adnectit verba: Hîc experto mihi crede Roberto. Idem periculum timendum ex neglectâ V. S. purgatione, aliisque remediis antehac stato tempore celebratis. Imò nec consuetudinem, deterior licet sit, subitò mutandam esse, memorabili exemplo anginæ *ab usu Tabaci neglecto* ortæ confirmat *Binninger. Cent. II. obs. 50. p. 183.* Natura namque per longum tempus assveta hujus ope serum superfluum per fauces eliminandi, etiam post ejus intermissionem illuc misit, quod verò more solitô non evacuatum stagnavit, hujusque mali causa exstitit; unde *Hippocratis* monitum *sect. 2. aph. 51.* sedulo his in casibus observandum.

§. XIV. Ad *causas occasionales* porrò spectant percussio partium prope fauces, violenta colli constrictio ac intentata suffocatio, aciculæ vel spinæ piscium deglutitæ, si gulæ infixæ hæreant, & similia, qvæ dolorem & calorem excitando humores ad partes has invitant. Sic etiam lotio capitis intempestiva aut plenô corpore instituta, nimia capitis obvelatio vel nulla &c. Verbo: Omnia ea, quæ humores ad motum inordinatum quavis ratione compellere valent, huic causarum classi inseri possunt.

§. XV. Ex *Præternaturalibus febres ardentes & malignæ* interdum, ac omnium frequentissimè *Hungarica*, conjunctam habent anginam; ceu etiam §. *2. & 10.* monitum. Quo pertinent anginæ illæ *pestilentes* & epidemium in morem crudeliter grassantes, quarum meminére *Cel. Barthol. Cent. 1. Epist. Med. 49. p. 205. & Epist. 51. p. 215. Wierus lib. Observ. Medic. rarar. p. 53. & seqq. Forestus 6. Obs. 2. schol.* & plures alii. In *dysenteria epidemia* aliquoties eandem observavit *Excell. Wedelius*, exemplumque habet *Hildan. Cent. III. Obs. chir. 27.* cujus rei rationem reddit hanc *Nobil. Schneiderus*, quod venæ humores revehant in venam cavam, de hac eos hauriant arteriæ & ad partes propellant, *lib. 3. de catarrh. p. 201.* ubi etiam ex *Hercule Saxonia* adducit, nonnunquam *hemicraniæ* sociari eandem. Ex vicinarum in ore partium inflammatione oriri posse §. 5. dictum. Lethalem in *morbillis igneis* (der Friesel) vidit *D. Daniel Winclerus Ann. VI. & VII. Ephemer. German. Obs. 42. p. 76.* uti *pleuritidi* junctam *Platerus lib. II. Observ. p. 419.* *Vertebræ luxationem* meritò huc trahimus, quæ compressione faucium dolorifica malum hoc inducere potis est. Quamvis enim

pleri-

plerique Autorum anginam inde ortam pro peculiari specie venditent, nos tamen hujus multiplicationis vix sufficientem videmus rationem: aliàs tot constituendæ essent species, quot causæ ejus diversæ. De *Hydrophobia* idem esto judicium, quam in omnibus ferè cum angina coincidere probare conatur *Jos. de Aromatar. c. l. & ex eo Cl. D. Meibomius in Disput. peculiari ab H. Grube de med. simpl. cognosc. p. 112.* allegatâ; cùm verò *Rolfincii* nostri experientia Anatomica obstet, qui *Tr. de affect. capitis, tit. de Mania* testatur, se in tribus à morsu canis rabiosorum cadaveribus dissectis nulla in faucibus deprehendisse inflammationis vestigia, dubia hinc redditur sententia hæc; unde iis potius, quæ comitem interdum habent anginam, annumerare placet eandem. Interim de mirabili hoc affectu legi meretur elegantissimus laudati *Jos. de Aromatar.* Tractatus, neque enim brevitatis studium permittit, omnia ejus phænomena heîc explicare.

§. XVI. Causarum doctrinam *Differentiæ* excipiunt, quarum ex variis Autoribus varias recenset citatus *Jos. de Aromat. p. 43.* Græci recentiores ratione subjecti *quatuor* ponunt, quatenus sc. inflammatio vel musculos *laryngis internos* in κυνάγχῃ, vel *externos* in παρακυνάγχῃ, vel *pharyngis internos* in συνάγχῃ vel *ejusdem externos* in παρασυνάγχῃ afficit; quas latè explicatas vide apud *Sennert. l. c. Riverium in Praxi lib. VI. c. 7. p. 290. Rolfinc. in Epitome p. 107. Sebizium in Specul. Med. Pract. p. 576.* aliosque. *Ludov. Duretus Comm. cit. p. 235.* ex mente *Hippocratis tria* constituit genera, quorum *primum* nullum exhibet erysipelas, quod sit tractabile & aspectabile, *alterum* tantum in faucibus tumorem ruboremque excitat; *tertium* verò est anginæ illius, in qua cum faucibus etiam rubent cervix & sternum; horum causas tradit *Desid. Jacot. l. 1. p. 696.* Eâdem ferè ratione in tria dispescit membra *Platerus in Praxi p. 338.* prout nempe inflammatio seu tumor nullus intus forisvé, vel in faucium angustiis tantum, vel foris potiùs in collo se offert. *Mindererus in Medic. Militar. c. 5.* præter anginã illam, quam die gemeine Bräune vocat, *duas* alias delineat species, quarum *primam* à sede affecta indigitat die Hertz-Bräune / eò qvod illam œsophagi partem, quæ ob sextum nervorum par ibi implantatum cum corde communicat, Græcisque ob id καρδία audit, affligit; & conjuncta est cum dolore & ardore intensissimo, qui juxta patientum querelas circa locum hunc instar prunæ ardentis nonnunquam

urit,

urit, ac in febribus & dysenteria ex observatione *Excellent. Wedelii* occurrit. *Altera* verò Latinis *Prunella alba*, Germ. die weiße Bräune oder Ansatz dicitur, quoniam tota faucium concameratio unà cum uvula, tonsillis, lingva &c. materiâ qvadam tenaci, viscidâ, albâ, obducta conspicitur, ut etiam instrumento ad sordes abstergendas opus sit, uti graphicè eam depingit *locô cit. Minder.* Et de hac procul dubio loquitur *Helmontius Tr. Catarrh. deliram. §.39.p.354.* ubi faucibus per anginam præclusis è lingua filum viscidum continuò propendere asserit, qvum idem *Mindererus* annotet. Plura notatu digna de ea habet *D. Schultz Ann. Ephem. cit. Obs. 152.p.215.* Alias differentias, quæ vulgò à *genere, subjecto, causis, adjunctis, more, duratione* & *eventu*, desumuntur, heic prolixè adducere lubens prætermitto, ne tempus & chartam perdere videar, cùm ex dictis facili negotio quilibet eas eruere queat; sicut ex *signis* variis jam enumerandis à reliquis affectibus, qui cognationem aliqualem cum ea habent, optimè discerni potest.

§. XVII. *Signa* hæc Medicis dicuntur *Diagnostica*, quod inde morborum vel *imminentium* vel *præsentium* status penitius cognoscatur. Si itaque quis ex causâ non manifesta dolorem, calorem & angustiam in faucibus persentiscat, ut deglutitio assumptorum non nisi cum molestia fieri possit, motus colli aliquomodo impediatur, vel simul respiratio non liberè procedat, anginam ante fores esse prædicere potest Medicus, præsertim si aëris inclementia & aliæ causæ conspirent, aut plures jamdum hoc malo detenti sint.

§. XVIII. *Præsentiam* ejus eadem, in majori saltim gradu, denuntiant, quibus se numerosa symptomatum cohors associat: quæ omnia quidem in qualibet angina non simul visuntur, nunc tamen hæc, nunc alia magis affligunt, nunc majori, nunc minori cum ferocia sæviunt. Concitato namque humorum ad partes has affluxu, eorumque stagnatione, quâcunque demum de causâ, factâ, mox *calor* & *dolor* ibi oritur (*vid. §. 6.*) qui sensim ingravescens pro humoris peccantis conditione modò obtusus est & tensivus, modò acutus & pungens. Interdum *ardor* intensus *circa scrobiculum cordis* excruciat, de quo *§. 16. Tumor*, qui inflammationem sequitur, jam nullus apparet ad sensum, sed ex effectu patet, jam intus magis conspicuus est, jam foris etiam. *Rubor* non in faucium concameratione solùm se manife-

stat,

ſtat, ſed non rarò qvoq; ad collum & adjacentes partes ſe extendit, imò totam faciem in graviori caſu occupat, ut oculi etiam exerti rubentesque appareant, quod ex comunicata inflammatione, ac potiſſimum intentata ſuffocatione oriri ſtrangulatorum aſpectus patefacit. Individui verò comites ſunt *deglutitio* & *reſpiratio læſa*, licet frequentiùs de illius moleſtia conquerantur ægri. Quamvis enim *Riverius Cent. II. Obſ. 10. p. 588.* exemplum recenſeat cujusdam, qui anginâ tam vehementi laborârit, ut nec loqui nec deglutire potuerit, reſpiratione nihilominus manente integrâ; id tamen potius de læſione ejus non adeò manifeſtâ, quàm nullâ, intelligendum ſuſpicor, qvum ipſe in *Praxi ſuâ p. 291.* inter ſigna *pathognomica* & hanc ponat. Prout autem muſculi laryngis vel gulæ, horumque interni vel externi magis, inflammati, ita deglutiendi ac reſpirandi difficultas, & ex his timendum periculum variat. Interim orthopnœa in exquiſita Angina (quam tamen eô modo, quô vulgò deſcribitur, rariùs in Praxi occurrere, aliorum experientiâ edoctus ſum) adeò urgere nonnunquam ægros dicitur, ut metu ſtrangulationis erectâ cervice & aperto ore reſpirare cogantur, uti & non rarò liquida aſſumpta per foramina ex palato in nares patentia, magnâ vi rejiciuntur ab illis, qui ſolida deglutire poſſunt; licet & contrarium aliquando contingat, ut illa facilius deglutiantur, ſolidiora minus; id quod autoritate *Joſ. de Aromat. Tr. cit. p. 47.* & *Riverii p. 290.* conſtat, qui etiam horum phænomenωn rationes optimè explicat, cui *Sennertus* & *Brœckhuyſ. Oecon. Anim. Art. 74. p. 119.* adjungi poſſunt. *Febris*, quæ interdum ſimul affligit, vel *ſymptomatica* eſt, aliis comitata dicta; quæ graviſſimæ inflammationi ob conſenſum cordis ſupervenit, vel frequentiùs *primaria*, de qua *§. 15.* cujus dein productum eſt angina. Utraque continua ſolet eſſe & acuta; nonnunquam tamen prunellæ albæ lentam conjungi febrem teſtatur *D. Schultz in Obſ. §. 16. citatâ. Pulſus*, qui virium & motus circularis index, ordinem non obſervat, nam Autore *Galeno lib. 4. de cauſ. pulſ. c. 20.* nunc tenſivus eſt ac convulſivo ſimilis; aliô tempore magnus & undoſus; ingraveſcente ſuffocationis periculo parvus & rarus, aſt ubi ad extrema ventum, creber & inæqualis. Placet heic verba *Heurnii l. de morb. c. 1.* adducere, quibus varietatis hujus in pulſu cauſas explicat. In ſuffocationis, inquit, initio calor jure debe- „ ret recreari à frigore; languet inde virtus, ac extincto calore nativo „

C pulſus

„ pulsus labitur in parvitatem & raritatem : sed cùm ad mortem per-
„ git, fit crebrior, quia æquare eâ frequentiâ magnitudinem studet,
„ fitque inæqualis ob languorem summum facultatis, quæ jam imme-
„ mor redditur sui negotii, & otium affectat. Sic frequentem & celerem adnotavit *Timæus* von Güldenklee *lib. 1. cas. medic. 1. p. 77. Lingva* vel ob calorem intensiorem nigra, arida & fissa conspicitur, vel lentore albo obviscata est, interdum simul inflammata tumet. *Sitis* urgens commiseratione heîc dignum symptoma, præsertim si ob deglutitionem liquidorum prohibitam compesci nequeat. In extremo casu *spuma circa os* apparet, quam à summa angustia, suffocatione vel convulsione exprimi docet *D. Paulus de Sorbait l. c. p. 306.* & à fervore summo materiam agitante, deducit *Sennertus p. 101.* Adde quæ *Heurnius Comm. in 2. aph. 43.* habet, quô in loco inter lethalia signa eam ponit *Hippocrates.* Et hæc potiora sunt, quibus plura ex *Joseph. de Aromatar.* aliisque addi possunt.

§. XIX. Nunc *signa specialia* explicanda essent, ex quibus v. g. innotesceret, quinam musculi potissimum affecti, an gutturis, an gulæ, & an interni, an externi: it. an sangvini & sero puro, an aliis particulis vitiosis inqvinato ascribendum sit malum; sed qvùm illa præbeant ipsa hæc symptomata longâ serie recensita, prout majori vel minori cum impetu sæviunt, præterea ab Autoribus Clarissimis, sæpius à nobis citatis, aliisque huic operi abundè satisfactum sit, nolumus actum agere, sed hujus rei cupidos ad illos remittimus.

§. XX. Potius ad *Prognostica* jam accessum facimus, quæ *morbi eventum*, ejusqve *tempus* ac *modum* prædicunt. Sicut verò in genere *salutis* & *mortis* signa ex collatione virium cum morbi vehementiâ & proportione invicem factâ optimè desumuntur, unde & in istarum robore unicam anginosorum spem consistere docuit *Galenus*: ita in specie periculi metuendi vis patescit 1. *ex causæ affligentis magnitudine.* Hinc ex inflammationis statu de morbi conditione judicium ferendum, ut qvò gravior illa sit, eò periculosior censenda Angina. A qvibus verò causis hæc varietas dependeat, §. 6. enucleatum. Sic etiam qvæ foris magis conspicua visitur inflammatio, non adeò timenda, qvàm qvæ intus se occultat, cùm angvis tunc sub herba latitet; unde & illam præsertim anginam lethalem vidit sæpiùs laudatus *Excell. Wedelius*, ubi inflammatio inferius magis processit, non apparens in con-

camera-

cameratione faucium. 2. *ex subjecti affecti nobilitate.* Unde qvum laryngis musculi, qvi respirationi inserviunt, officii dignitate ac necessariô usu vincant illos œsophagi, qvi deglutitioni magis famulantur, dum hâc ad tempus aliqvod, illâ non item carere possumus; minus urget periculum hisce affectis; uti & externorum læsio facilius ferri potest. Maximè verò Angina (sic vocare liceat) Cardiaca vitæ insidias struit, ac sæpissimè mortem in propinqvo esse notat, dum partem nobiliorem infestat, & medicamenta per siphonem injecta hûc non penetrare possunt. 3. *ex symptomatum simul ingruentium violentia;* inter qvæ dum principatum obtinent respirandi & deglutiendi difficultas cum doloris sævitia, merito ea species periculosissima censetur, in qva in gradu intensiori hæc ipsa, reliqvis stipata accidentibus, adsunt; mitior aliqvando, ubi citra orthopnœam deglutitio ac dolor cum ceteris minus affligunt; tutissima tandem, qvæ & istis non adeò molesta est, & exteriora saltim occupat. Dolores tamen sine causa sedati mortem subesse testantur, autore *Hippar. in Coacis.* Febris præsentia nunqvam in bonis habenda, præsertim si gravior illa sit, aut mali moris. *Divus Senex in aphorismis suis* aureis passim, it. *in libris Coacarum prænot. & prognosticis* varia habet axiomata hûc facientia, qvorum rationes à *Sennerto* & *Riverio* in *Pract.* ut & in *Commentariis Ludov. Dureti, Jac. Hollerii* & *Desider. Jacotii in Coac.* prolixè adductæ sunt. Imprimis salutare indicium est, si inflammatio & rubor, relictis interioribus, foris apparet *6. aph. 37. & 7. aph. 49.* uti qvæ contrariô modo contingit conversio, mortifera esse solet. Melius namque est à nobilioribus partibus, qvales interiores, ad ignobiliores seu exteriores humorum μετάπτωσιν fieri, qvum naturæ robur victoriamqve indicet, & partes principes à morbo liberet. Probè tamen videndum, an vera sit hæc transpositio, an tantum ex propagatione humoris peccantis ad exteriora, superstite foco priore & morbo, oriatur rubor iste, ne vanâ spe lactetur animus; id qvod symptomata patefaciunt, si non remissiora inde evadant, sed vel in eodem gradu persistant, vel magis ingravescant. Suspecta verò debet habere sua bona, cui desubitò respiratio aut deglutitio restituitur absqve causa manifesta, qvum omnis ejusmodi levatio insidiosa sit, de qva illud *Coi nostri* valet in *aphor.* Non fidendum iis, qvorum levatio est ἀσήμως καὶ ἀκρίτως, sine signis & causis. In prunella alba lethale observavit hoc *Mindererus*, si tenax

illa

illa albida materia fauces occupans & dentes vernicis instar obviscans, nigrescat aut exsiccetur. De *pulsus* varietate, & quinam ex his pessimus, *vid. §.18.* Juvat qvoqve *lingvam* aspicere, dum & illam heic affici *§. cit.* docuimus, & signa prognostica in morbo Hungarico, angina, febribus ardentibus &c. ex ea æqvè ac alias ex pulsu & urina, desumi possunt, de quibus consule *Sennert. in Instit. Med. p. 668. & 743. Excellentissimum Dn. D. Ammannum, Præceptorem meum, dum Lipsiæ viverem, & Patronum honoratissimum, in Parænesi suâ ad discentes p. 270.* & qvi peculiarem tractatum de hac Glossomantia conscripsit, *Prothum Casulanum.*

§. XXI. Cùm verò *ex acutorum genere* sit affectus noster, qvi citò tempora sua decurrunt, in eo aut brevi mors expectanda, aut victoria læta. Acutissima verò illa, qvæ strangulatu forti cum sævi doloris cruciatu patientes affligit, nullo tumore intus forisque conspicuo; hanc enim horis 4. 8. 10. & 12. pòst, mortem crudelem insecutam esse, exemplis ex variis Autoribus collectis confirmat *Schenckius lib. II. Obs. 26. 27. & 28.* Sic etiam *Fernelius* eâ sæpè vidit sublatos ægros 18. horarum spatio *lib. 5. παθολογ. c. 9.* Non semper tamen adeò pestiferum acutumqve malum esse, ex *Hippocrate* probat *Jos. de Aromat. l. c. p. 40.* qui *2. epidem.* testatur, qvibusdam cynanchicis tumores non solùm ad 40. dies, sed valdè longum tempus perdurasse cum vocis ac deglutitionis læsione, quod etiam *Galeni* testimonium *comment. in h. l.* approbat. An verò hinc duplex cum *citato Autore p. 45.* sit constituenda angina, altera *acuta*, quæ intra 40. vel 60. dies ad summum terminetur (qvum *Hippocrat. lib. prænot. & diebus indicat.* hos terminos agnoscat, qvamvis *Galenus 2. aph. comm. 23.* non credat ultra quadragesimum diem acutos progredi morbos) alia verò *chronica*, qvæ tempus hoc pertranseat, cuilibet artis hujus gnaro dijudicandum relinquimus. Dum enim inflammationis, quam semper heîc adesse *§. 6.* demonstravimus, ea est ratio, ut non longè post, nî discutiatur, ad suppurationem tendat, vix chronicorum tempora emetietur. Interim molestias hinc enatas ad aliquot septimanas posse durare, facilè credimus.

§. XXII. *Modus eventus* non unâ ratione contingit; vel enim materia peccans convenientibus remediis *resolvitur* & *discutitur*, vel maturatione facta sub puris specie *evacuatur*, vel ad alias

trans-

transfertur partes. Primus modus optimus censetur, qvum minori cum periculo & patientum molestia conjunctus sit. Frequentius verò in abscessum colligitur, quam & inflammationis præsentia & locus materiæ suppurandæ capax adjuvant; unde & non raro anginâ laborantes gravissimâ à præsenti suffocationis periculo, abscessu ruptô, liberati sunt, Germ. efferunt: Es bricht auf. Interdum sensim & sensim abscedit materia & per exscreationem ejicitur, adjutâ naturâ per medicamenta injecta, seu gargarismos, quod sæpius in die ac repetitis vicibus fieri debet, aliàs redit malum, Es läufft wieder an. *Vid. Colleg. Pathol. §. 10.* laudatum. Hæc autem sputa cocta esse debent, non subarida, glutinosa, crassa &c. monente idipsum *Sene* nostro *in Coacis*. Qvod si autem ad alias transfertur partes, v. g. ad cerebrum, pulmones, pleuram, cor &c. ubique res periculi plena evadit, ob symptomata graviora hinc exorientia, & à *Sennerto p. 102.* descripta. Imprimis de conversione ad pulmones notabile effatum *Hippocratis 5. aph. 10.* Qui ex angina fiunt peripneumonici, intra septem dies „ moriuntur, si hos effugerint, ἔμπυοι seu purulenti evadunt; quod „ ipsum etiam in *Coacis & Prognost.* repetit. Sic exemplum anginæ in peripneumoniam mutatæ lethalis habet *Heurnius Comm. in cit. aphor. p. 329.* Insperata tamen salus ac ferè miraculosa nonnunquam obtingit; quando natura suæ conservationis studiosa, insvetum per iter nec adeò cognitum, crisin exhibet salutarem, dum per alvum aut ☐as excretionem puriformem molitur, sicque materiam morbificam eliminat, in quibus viis delineandis occupatus est *D. Caspar Bauhinus in Epist. Anatom. Curiosa ad D. Voglerum Patrem* conscripta, & curâ *Celeb. Wedelii Ann. III. Ephem. German. p. 596.* annexâ. Nec lectu indigna sunt, quæ de istis habet *Desider. Jacot. Comm. cit. p. 715.*

§. XXIII. Ex dictis ergò nunc patescit, sat gravem esse ac periculosum hunc affectum, qui citam opem non tam postulat, quàm urget, adeò ut is, qui curam ejus in principio negligit, sæpè morte funestâ cunctationem hanc luere debeat. Uti verò nihil sine legibus JCtus, ita nec sine indicationibus quicquam ritè perficere potest Medicus: quarum alia *morbum* ipsum removendum respicit, alia *causæ* ablationi studet; alia demum *virium* conservationi & symptomatum mitigationi intenta est. Media ex his primatum obtinet, dum causâ sublatâ & effectus hujus, morbus cum adjunctis suis accidentibus,

 suæ

ſua ſponte ceſſat. Fini huic ex voto obtinendo varia inſerviunt præſidiorum genera, ex triplici vulgò dicto fonte, *Chirurgico* nempe, *Pharmaceutico & Diætetico* deſumenda. Nam ſtatim ac humorum, in ſpecie ſangvinis ad fauces affluxus perſentitur, opus eſt *revulſione* per debita media pòſt recenſenda, quæ motum hunc concitatiorem aliquomodo compeſcunt, & ne ad partes has tanto cum impetu ruant, impediunt. His ſuccedant *repellentia*, intus ſolum in faucibus adhibenda, quæ inflammationem avertere valent, parteſq; laxas blandè roborant, ut materiam, ſi quæ adhuc affluat, non ita promptè recipiant. Poſtmodum & *derivantibus* locus concedatur. Quod ſi verò jamdum partibus adeò impacta ſit materia peccans, ut repellentibus cedere nolit, tentandum, an ope *digerentium* & *diſcutientium* removeri poſſit. Si tamen nec his aliquid efficitur, & ſuppurationis indicia ſe manifeſtant, appropriatis *pepticis* illa adjuvanda, & pòſt l. a. tractanda. In genere tamen cavendum ſedulò, ne aſtringentibus & refrigerantibus foris, quocunque tempore, imprudenter adhibitis, materiæ morbificæ recurſus ad interiora promoveatur, qvum certiſſimum vitæ periculum exinde metuendum ſit. His, externis magis, aſſocianda interna pharmaca, tum quæ ſangvinis circulum in ordinem redigunt, & malignitati, quæ conjuncta interdum, reſiſtunt, aut ſerum coagulatum attenuando & incidendo obſtructiones hinc factas tollunt, motumque ſangvini ſtagnanti reſtituunt, ut *ſudorifera* & *diaphoretica* varia cum *bezoardicis* juncta: tum quæ materiam morbificam, ſi vias has affectet, per □am eliminant, ut *diuretica*. Quibus omnibus ſi *alterantia* & *corroborantia*, nec non *ſpecifica* dicta, conjungantur, legitimusque in *Diæta* modus obſervetur, felicem curationis eventum, divinô freti auxilio, & Medicus & æger expectent.

§. XXIV. *Revellentium* primarium eſt *Venæ ſectio*, cujus uſum unô ore ſvadent Autores; unde & optimum, præſentaneum, & in morbo hoc compendiarium remedium ſalutatur à *Sennerto*, in quo, judice *Riverio*, præcipua ſalutis ſpes conſtituenda, hincque tantopere neceſſarium, ut à nullo contraindicante retardari debeat. Quamvis verò cum *Helmontio Pleura furens §. 7. p. 318.* & *Tr. de febribus c. 4. §. 39. p. 754.* revulſiones per ſangvinis miſſiones inſtitutas, derideant nonnulli, ac ut fruſtraneas rejiciant, ipſis tamen experientia, optima

rerum

terum Magiſtra, refragatur, quæ docet, venam v. g. tali ſectam menſium fluxum promovere, quem in cubito celebrata V. S. inhibet, quod ſanè non contingeret, nî averſoria quadam vi polleret. Quo ipſo tamen neutiquam Veterum errori ſubſcribimus, qui ex ignorantiâ motûs circularis putârunt, ſangvinem mediantibus venis ad partes fluere, unde hoc medio ipſum ad aliquam partem ruentem retrahere voluerunt, nam per arterias id ipſum fieri ex autopſia Anatomica jam clarum eſt: nec ſub illo conceptu eam admittimus, quaſi à parte affecta ſangvis immediatè per V.S. hanc retrahatur propter comunicationem aliquam ſpecialem & determinatam venæ cum membro affecto; nam præterquam quod hæc quoque opinio circulationis legibus repugnat, noxa potius inde metuenda, ne aperta venâ, arteriæ dicti membri ſociâ, major ad hanc affluxus alliceretur: ſed mediantibus arteriis revulſionem hanc (quod & de derivatione valet) contingere putamus, ad quas in parte laboranti oppoſitâ ſitas, ſangvis h. m. adducitur, adeoque impetuoſior ejus affluxus ad affectam partem quodammodo inhibetur, uti accuratè hæc nobis expoſuit *Excell. Bohnius in Collegio Therapeut. privato*, ex quo & aliorum remediorum agendi modum, ad circulationis normam applicatum (ſi pace ejus, quod ſpero, fieri poterit) adducere animus eſt. Hinc rectè *Sennertus p. 105.* apertionem venæ in oppoſitâ parte primò ſvadet. Neque etiam negamus, ex *arteriarum inciſione* (modò apud nos uſitatior eſſet illa) celeriorem juvandi ſpem affulgere; attamen & venarum ſectioni optatum reſpondere effectum experientia teſtatur, & *Schenckius, in hac Salana quondam P.P. meritiſſimus decade 1. problem. de V. S. 6. p. 21.* probat. Qua ratione autem V. S. ſangvini ſtagnanti ſuus reſtituatur motus, eleganter declarat *Sylvius l. c. §. 40. p. 691.*

§. XXV. Communiter pro ſcopo hoc eliguntur in brachio *mediana* & *cephalica*, quod commodè per eas ſangvinis depletio fieri poſſit; nunc verò una ſufficit, nunc utriusque aperturam plethora urget: quô in caſu primò medianæ, hinc cephalicæ inciſionem commendat *Sennertus*. *Hippocr. lib. 3. de morb.* venam *ſub mammis* quoque aperire jubet, quem contra *Cœlium Aurelianum*, id improbantem, defendit *M. Aurel. Severinus Tr. cit. p. 56.* Si verò menſium ſuppreſſio in culpa, venæ alicujus *in pede*, præcipuè *ſaphænæ*, ſectio ſimul celebranda. Imò *Jul. Cæſar Arantius lib. de tumor.* quem *citato locô Severinus*

rinus adducit, in omni angina necessarium hoc judicat, adeò ut & detrimentosam initio morbi superiorum venarum sectionem judicet, cui tamen opinioni haud suffragatur experientia. In eo tamen minus consentiunt Autores, quænam in priori casu primò aperienda sit vena; dum alii ex superioribus quandam, ex inferioribus alii eligunt. Sed distinctione quadam hanc controversiam dirimit *Sennertus*, dum ab eo, *quod magis urget*, incipiendum esse monet, qui videatur. Idem in *hæmorrhoidum per hirudines* apertione, si ab iis malum foveatur, observandum; cujus usum in omni faucium dolore & angina experientiâ suâ Practicâ nobilitat *D. Paulus de Sorbait l. c. p. 729.*

§. XXVI. Nec *menstruæ purgationes* heic V. S. administrationem inhibent. Sic *Scultetus* in fœmina quadam anginosa, mensibus licet ritè fluentibus, præmisso clystere, sangvinis ℥jv ex vena brachii educi curavit, & altera die venas sub lingva incidi, utrâq; verò vice (quod probè notandum) simul cucurbitulas siccas parti femorum domesticæ cum multa flamma affixit, ne per superiorum venarum incisionem purgatio menstrualis impediretur, & major ad partem affectam fieret attractio; *Armam. Chir. part. II. Obs. 40. p. 53.* In aliâ tamen puellâ anginosâ eam intermisit *Deckerus*, quia menstrua ipsi per quatriduum jam fluxerant & adhucdum satis fluebant, & sic natura V. S. vicem quasi supplebat, in *Exercit. cit. p. 62.* Imò ipsa *ingravidatio*, si suffocationis periculum urget, non excusat. Abortiendi quidem metus adest: qvum verò compertum sit, in his quoque absque periculo V. S. fuisse celebratam, ac in nonnullis, extra hunc etiam casum, ad abortûs præcautionem ob sangvinis copiam, fœtum aliàs suffocantem, necessariò reqviri, eam admittimus, ita tamen, ut sangvis cautè ac minori qvantitate detrahatur, non verò juxta *Riverii* placitum, in magna copia, ne abortu forte an culpa nostrâ promoto conscientiam lædamus.

§. XXVII. *Largior* autem *evacuatio* simul & semel facta, in nostris præsertim regionibus, exulet. Unde nec exteri in hoc imitandi, nec ii audiendi, qui ad animi deliquium usque eam svadent. Ubi obiter ex *Collegio Nobil. Bohnii cit. & Schenck. probl. 9. de V. S. p. 34.* notamus, Veteres in febribus ardentissimis, maximis inflammationibus, & vehementissimis doloribus, non ideò cum *Galeno ad* lipothymiam usque sangvinem detrahendum præcepisse, ut, quæ vulgaris est

opinio:

opinio, ea sit mensura maxima evacuationis: fallax enim admodum fuisset hæc regula, dum nonnulli αἱμοφόβοι vix vena sauciatâ animo deficiunt, sed potius, quod in dictis affectibus deliquium hoc immediatè quasi medeatur, dum ab eo per corporis refrigerationem subitam impetus sangvinis & ebullitio p. n. tantocyus infringitur, ipsique corpori torpor quasi & insensibilitas quædam inducitur. Quò minùs verò idipsum in affectu nostro admitti possit, respirationis difficultas & suffocationis inde metuendæ periculum obstat, juxta quæ etiam sangvinis evacuandi quantitas semper regulanda. Tutius tamen est infrà subsistere, quàm exquisitè evacuare, præsertim cùm repetita V. S. id, quod restat, detrahere valeat, ea quoque ex *Sennerti* mente plus revellat, quàm una larga sangvinis evacuatio.

§. XXVIII. Et ab hoc remedio in omni angina, etiam illa, quæ juxta Veteres à frigida pituitosaque defluxione ortum habet, curationem auspicandam esse monet *Fr. Joel lib. II. Prax. p. 59.* præmisso tamen, si per morbi vehementiam licet, *clystere laxante*, sin minus, post injiciendo. Qvamvis enim *Schenck. lib. II. obs. Med. 30. ex Alex. Bened. de curand. morb. lib. VII. c. 19.* exemplum habeat ægri, anginâ sangvineâ citra phlebotomiam liberati, id tamen iis, quæ rarò contingunt, nec facilè imitanda sunt, annumeramus. Excipiendæ verò malignæ & epidemiæ, in quibus, attestante *Wiero l. c.* plus læsionis, quàm emolumenti affert phlebotomia, sicut etiam *Castellus* in Angina contagiosa, Neapoli tum grassante, eam inutilem deprehendit, referente id *Excell. Bartholino Cent. I. Epist. Med. 51. p. 215.*

§. XXIX. Vicariam V. S. operam præstant *cucurbitulæ scarificatæ* in illis, qui per ætatem aut virium imbecillitatem venarum magnarum apertionem non adeò ferunt, dum pariter ex toto sangvinem educunt, tenuiorem tam, quàm crassiorem, siquidem arteriæ æquè ac venæ capillares, ad quas utraque ex illis defertur, inciduntur. Cruribus eas apponi curat *Sennertus*, vel supra renes, pòst etiam brachiis, non ita collo, ne parti, loco affecto propinquæ, in principio admotæ majorem ad eum affluxum concitent, sicque malum augeant. Cervici applicat *Fr. Joel l. c. p. 257.* Eidem, ut & scapulis & lumbis *River. in Praxi & Observat.* Nuchæ & scapulis sibi admovit *Binninger. Cent. IV. obs. 67. p. 441. Lazarus Sotus in animadv. Med. pract. c. 4. §. 59.* scarificatum brachiorum in pueris commen-

dat-

dat, citante *M. Aurel. Severino p. 64.* qui ipse de scarificatione variarum partium in angina plura ex Autoribus collegit *pag. 65. & seqq.*

§. XXX. Ad hanc classem etiam spectant *cucurbitæ non scarificatæ* seu *siccæ*, variis corporis partibus admotæ, de quarum usu aversorio, retractorio similibusque, varia Autorum testimonia adducit laudatus *Severinus p. 205. 206. & alibi.* Eâ verò ratione id præstant, quatenus arterias & venas simul afficiunt, & sic sangvinis per utrasq; motum aliquomodo morantur. Scapulis autem, collo & sub mammis affiguntur, autore *Platero in Praxi p. 344.* ac præsertim in cervicis initio juxta secundam vertebram appositæ magnum afferunt emolumentum, dum liberiorem spirationem ac deglutitionem adjuvant. Sic scapulis & brachiis magnas seu ventosas apponi curavit *Timæus* von Güldenklee *Cas. cit. p. 78.* Ad potentius revellendos humores *vesicatorium* posteriori parti cervicis statim ab initio post V. S. admovendum svadet *Riverius in Praxi p. 293.* sicuti idem in quodam cum successu præstitit *Cent. II. Obs. 10. p. 588.* Hæc ipsa tamen nuchæ applicata, præcipuè in augmento, improbantur à *D. Paulo de Sorbait p. 730.* utpote parti affectæ nimiùm propinqua, nisi fortè in fine seu in declinatione ad apparentis jam & maturi tumoris rupturam. Vesicatorium singulare præscribit *Mynsichtus in Armam. Medico-Chym. sect. 30. p. 420.* quod super pectus poni jubet, qvum optimè ad illud materiam divertat & experimentum sit nobilissimum. Munere autem derivantium & revellentium funguntur hæc ipsa, dum lympham affluentem & refluentem alliciunt & evacuant, ut ab eâ membra alia, hinc morbosa, minus lædantur. Maximâ urgente necessitate *cauteriis*, docente *Platero loc. alleg.* cervicis initium seu capitis eminentior sedes inuritur, quod & præservatoriè locum habet. Tandem *frictiones* quoq; extremorum, *ligaturæ* in artubus, & *lotiones pedum* ex ▽a calida simplici vel herbis appropriatis medicatâ, commendantur. Si veterum stamus opinione, inquit *Illustris Barthol. Cent. I. ep. med. 81. p. 334.* ad sui refrigerium cor per extrema arteriarum venarumque oscula in cute aërem simul recipit & expellit fuligines, quod aucta necessitate Cynanchicis crebris frictionibus foret promovendum. Sed an multum ad humorum revulsionem conferant, dubito, cùm vis earum ferè momentanea sit. Plus juvami-

vaminis ex ligaturis sperandum, præprimis si in partibus remotioribus instituantur, dum enim venas constringendo sangvinis & seri refluxum ad cor qvadantenus remorantur, non tam citò iterum ad partes, nec in tantâ copia amandari possunt, quin si dolorificæ sunt, simul attrahendo humores agunt. Hinc tales in quadam puerpera, ex angina vera decumbente, artubus admoveri jussit *Binninger Cent. I. Obs. 86. p. 95.*

§. XXXI. Nunc ad fontem *Pharmaceuticum* delabimur, ubi scopo nostro inserviunt *Purgantia* & *Vomitoria*. Illorum usum in principio prolixè commendat *Decker Exerc. cit. p. 262. seqq.* ac Practicorum à nobis sæpius allegatorum testimonia comprobant. An autem *febre* præsente in initio tuta sint, non convenit inter Autores. *Sennertus* ad febris naturam respicit, quatenus vel præcessit anginam, aut simul cum ea invasit, vel insecuta est eam: in priori casu ea svadet, in posteriori verò non multum inde commodi sperandum dicit; vid. ipse *p. 105. & 106.* ubi hæc latius proponit. *D. Paulus de Sorbait Med. Pract. p. 730.* purgationem, febre licet affligente, ordinat, si indicans hujus seu cacochymia adsit, idque in plurimis patientibus hactenus se probasse dicit, optimeque successisse, dum plures anginas in corporibus cacochymicis & minus plethoricis solo cathartico curaverit. Sic anginam illam contagiosam, cujus ex *Cel. Bartholino §. 28.* meminimus, sola purgante potione ex Syrupo rosar. & melle olim jugulavit *Castellus.* Maturè autem instituenda hæc est, statim altero post V. S. die, ut *Riverius* & *Fr. Joel* volunt, qvum morbus non det inducias: quin si is urgeat, etiam eôdem; ut se fecisse refert *Trallianus lib. 4. c. 1.* ubi *Sennertus* monet, manè celebratâ V. S. vesperi exhiberi posse purgans. Eligantur verò *mitiora* saltim & *blanda*, quæ humores non nimis exagitant, præprimis si bilis peccat, nam ad pituitam exterminandam fortiora paulò adhibere licet. Hujus generis sunt, cassia, tamarindi, manna in jusculo soluta, (de cujus usu vid. *Binninger. cent. IV. Obs. 67. p. 440.*) rhabarbarum, mechoacanna utraque; Syrup. rosar. solutivus jam commendatus, Syrup. de manna, cichorii cum Rhabarb. &c. Forma autem liquida videtur commodissima, dum sic pitissando absumi possunt, quamvis & in alia, si appetatur, dare liceat. Pilulæ tamen vix commodè præscribuntur, ob deglutitionem læsam & saporem ingratum, nauseæ ac vo-

 mitûs

mitûs procreatricem; multò minùs imitandus *Rondeletius*, qui pilulas diſſolvit pro faciliori aſſumptione, non attendens mala, quæ ex nauſeabundo hoc medicamento oriri poſſunt. Interim præſervationis locô olim, cùm Romæ angina epidemia ac peſtilens graſſaretur, à Medicis ordinatum remedium hoc, ut poſt frugalem cœnam doſin pilul. hier. picr. aſſumerent; quo auxilio quicunque uſi ſunt, periculum declinârunt tàm atrocis mali. Vid. *Holler. lib. I. de morb. intern. cap. 23. pag. 215.* & *Plater. in Praxi pag. 346.*

§. XXXII. Si verò deglutitio planè impedita ſit, ut nulla ore aſſumi queant purgantia, eorum vicem ſupplent *Enemata* ex emollientibus variis, ut & laxantibus, purgantibus, & ſtimulantibus acrioribus conflata, quæ tamen, ſi febris conjuncta, mitiora eſſe debent. Talia ſunt herbæ 5. emollientes vulgò dictæ, ut malv. alth. violar. mercurial. parietar. quibus alii betam, branc. urſin. & atriplicem addunt, rad. alth. lil. alb. bryon. cucum. aſin. cyclamin. flor. lil. alb. melilot. ſem. lini, fœni gr. furfur. & agaric. in petia ligat. jalapp. helleb. nigr. fol. ſenæ &c. quibus in ▽ â ſimpl. coctis & colatis add. electuaria varia, bened. laxat. diacathol. diacartham. hier. picr. ſimpl. & cum agarico, caſſia pro clyſteribus, it. olea lil. albor. lini, rutæ, chamæmel. & ſtimuli loco ⊖ina, ⊖ gemmæ, ♀ri, ⦶ ♁iat. ſacchar. Thom. fel ♉ inſpiſſat. &c. Et cùm, *Deckero* teſte, alvo aſtrictâ utplurimùm laborent anginoſi, cujus cauſam in ſalivam plus juſto effluentem rejicit *Helmont. Tr. latex humor negl. §. 20. p. 304.* horum, mitiorum tamen, uſus valdè laudabilis erit.

§. XXXIII. An *vomitoria* commendanda, res altioris indaginis eſt. Eorum uſum approbat *Joſ. de Aromat. p. 69.* In angina etiam maligna *Barthol. Tr. de angina puerorum*, quem citat *Hoffmannus quondam noſter M. M. p. 107.* inſigni nobilitat præconio. In pituitoſâ dictâ emetica, licet ſatis vehementia, ſvadet *Riverius*, & inter hæc palmam tribuit ▽æ benedictæ, qvum ſapore nullo ingrato prædita, & facilè pitiſſando ingeri poſſit, præterea ad ℥ij exhibita miranda præſtet, & morbum utplurimùm intra duas horas diſſolvat, ſicut effectum ejus exempla *Cent. II. Obſ. 10. pag. 588. & obſ. 24. pag. 592.* item *Cent. IV. Obſ. 60. p. 645.* celebrant.

Summè

Summè tamen cautos nos esse jubet inflammationis hinc, ob conatum nimium, augendæ & suffocationis periculum. Unde minùs tuta ea judicant *Sennert. p. 107. Joubert. de thorac. affect. c. 1. Gregor. Horst. decad. 4. probl. med. qvæst. 4. Decker. l. c. p. 151. D. Paul. de Sorbait. p. 730. Hoffmann. c. l.* & plures alii. Nec obstat, qvod *Hippocrates* alicubi dicat, se per superiora purgationem adhibuisse; per hoc enim, uti explicat *Desider. Jacot. comm. cit. p. 699.* non intelligit vomitionem, sed gargarismata, cum ipsemet jubeat, ne per locum affectum unqvam evacuemus, alioqvin futurum, ut imbecillus ad se trahat omnia. Idem inculcat *Galenus 13. M. M. c. 6.*

§. XXXIV. Potius *Repellentia* consideramus, qvæ juxta *Sennertum* post primam statim sangvinis missionem in auxilium vocanda ad inflammationis augmentum præcavendum. Id qvod ex mente *Nobil. Bohnii in Colleg. cit.* præstant, dum in fibras partium solidarum „ recipientium agunt, hasqve constringendo & roborando ulterio- „ rem sangvinis appulsum retardant, eumque ad vicinas & laterales „ arterias deflectunt, ut modicum ejus, quod actu inhæret aut acce- „ dit, à venis commodius absorberi qveat. Hæc ipsa verò solùm in- „ tus in faucibus, qvod §. 23. monitum, non extrà applicanda, ne humorum repulsio ad interiora & fauces versus cum maximo periculo fiat; unde & cautè cum illis mercandum, & rarissimè solis repellentibus, nisi cùm imminet inflammatio, aut ea primùm incepit, utendum. Sicut nec eô casu astringentia talia conveniunt, ubi à rebus acutis gulæ infixis malum hoc ortum. *Gargarismatum* forma heîc commodissima, qvorum loco in infantibus, qvi modum hæc adhibendi ignorant, *linctibus* opus est. Suspecta qvidem videri possunt, qvod gargarisando partes inflammatæ commoventur, qvæ qviete indigent; sed hoc incommodum facilè evitari potest, si juxta præceptum *Riverii*, gargarismata in ore detineantur resupino corpore citra ullam agitationem, ut partem affectam tantùm attingant. Cavendum insuper, ne ingredientia ob acrimoniam fauces lædant, vel ingrato nimis sapore nauseam & vomitum cum ægri damno creent. *Galenus 6. de compos. med. sec. loc. c. 1. quatuor* proponit remedia, qvorum *primum* & mitissimum ex musto, *alterum* fortius ex moris, *tertium* paulò fortius ex rubi moris, *ultimum* fortissimum ex corticibus nucum viridibus parat, addendo singulis corrigentis locô mel. Horum compositionem & præpara-

 tionem

tionem fuſè ex eo deſcribit *Sennertus p. 168.* Hodiè ex variis ingredientibus conficiuntur gargariſmata talia, prout mitiora aut fortiora deſiderantur. Illa conſtituunt ▽æ plantag. prunell. uvular. fol. qvercus, ſalicis, roſar. ſimilesqve refrigerantes, quibus additur ſuccus qvidam acidus, granator. citri, vel ✢ roſac. it. ſyrup. granator. myrtillor. de roſis ſiccis &c. & tantillum ⦶i, vel communiter cum 🜔e depurati, qvod lapidis & ⊖is prunellæ nomine venit, vel elegantiùs cum ⊖✳aco, qvod ⦶m ✳cale audit, cujusqve præparandi modum concinniorem tradit *Excell. Wedelius Ann. II. Ephem. Germ. Obſ. 96. p. 297.* vel ♉iati aut ⊕lati *Mynſichti*, cujus etiam ♀ ⦶tus & Trochiſci de ⦶o in hoc affectu ab ipſo valdè extolluntur; ſicut ratione ⦶ri pulvis pyrius qvoqve conducit, militum euporiſton, vid. *Minderer. l. c.* & *Höfer. in Hercul. Med. lib. 1. c. 12. p. 91.* Fortiora paulò ſunt, quæ ex decoctis dictarum herbarum, cum cortic. granat. balauſt. nuc. cupreſſ. flor. roſar. rubr. myrtill. exſiccat. & ſimilibus parantur, addendo ſuccos & ſyr. nominatos, it. rob. dianuc. diamor. myrtillor. ⦶m variè præparatum & O. Validiora ſunt gallæ, ſumach, hypociſt. &c. hinc modicè ſaltim, ubi opus, reliqvis addenda, non ſola in uſum vocanda. Gargariſmum in angina deſperata proficuum ex fol. ſemperviv. rec. cum ⊖✳co ♌atis commendat *Fr. Hoffmann. in Clave Pharm. Schröd. p. 549.* ubi & ▽m ♌tam ſedi & Syrupum ex ſucco ejus laudat. *Foreſtus* ſingulariter extollit Gargariſmum ex lactis caprini & ▽æ plantag. part. æqval. qvô remediô, utut vulgari, ad miraculum ſe anginam curaſſe teſtatur *lib. 1. de febr. obſ. 17.* Sic etiam *Rulandus* unico ſæpè gargariſmate eam profligavit; vid. *Cent. II. Curat. Empir. 9. & Cent. X. curat. 55.* ∼us acidos 🜔is, ⊖is aut ⊕li ▽â appropriata temperatos pro inflammatione compeſcenda ſenſim ſorbere jubet *Riverius.* Pulveres repellentes ex fol. plantag. roſis rubris & ſimilibus fiſtulâ interdum inſufflari ex *Platero* novimus. Linctus verò ex ſuccis & ſyrup. nominatis aliisqve fiunt.

§. XXXV. Nec *Derivantia* negligenda ſunt, qvæ in operandi modo cum revellentibus conveniunt, in eo ſaltim differentia, quod hæc in remotiori, illa in vicina magis parte adminiſtrantur, & poſtqvam revellentia præmiſſa ſunt. Alterô utplurimum die celebratur, ſi tamen neceſſitas lege carens urget, etiam eôdem cum *Tralliano* fieri poteſt, derivatio. Hujus gratiâ frontis venam aperit *Archigenes*, alii

eam,

eam, qvæ in cervice, alii venas narium, alias alii. Olim celebres fuere venarum jugularium sectiones, de qva operatione latè agit *M. Aur. Severin.* ejus usum tum aliis, tum propriis experimentis confirmans, *tr. cit. p. 51. & seqq.* Eandem approbat *Riverius in Praxi Tralliani & Zacuti Lusitani Observationibus. Renatus Moreau* experientiam suam in *Epist.* aliquoties *cit.* adducit, dum centies jugulares aperiendas se curasse asserit, non tantum innoxiè, sed etiam feliciter; nec operosè magis aut periculosè eas secari, qvam ceteras venas. Qvum verò nostris temporibus remedium hoc minus usitatum sit, his præsertim in locis, venas lingvæ, *raninas* dictas, ab omnibus ferè Autoribus hunc in finem commendatas, aliis præferimus; de quarum usu in morbo castrensi, cui anginam freqventissimè copulari suprà docuimus, locus elegans exstat apud *Excellent. Ammannum in Parænesi p. 317.* Qvibuscunqve, inquit, militibus, qvi ex Turcica expeditione anno 1664. „ redibant, in Nosocomio venæ sublingvales secabantur, liberaban- „ tur à morbo Castrensi, qvibus ob neglectum tempus non aperie- „ bantur, ex delirio Ungarico moriebantur. Hûc etiam collimant cucurbitulæ sub mento scarificatæ, qvibus mulierem anginâ caninâ laborantem, curatam fuisse refert *Zacut. Lusit. in Observat.* Curam verò *Benivenii*, qvi scarificationibus sub maxillis & supra collum plagis altioribus inflictis, aliqvem prognostico relictum liberavit, ex eô descripsit *Sennert. p. 118.*

§. XXXVI. Non verò hisce res absolvitur omnis; sicut enim ex Practicorum monito sola repellentia vix unqvam tuta sunt, sed in principio etiam de *discutientibus* aliqvid addendum, ita in progressu hæc magis adhibenda, itidem verò non sola, sed adstringentibus, in minori licet dosi, admixtis, in qvo curationem anginæ ab aliarum partium inflammationibus differre docent iidem, & rationes affert *Sennertus p. 112.* An verò materia extra arterias ad poros partium „ effusa & stagnans horum ope in vapores resolvatur, ut nonnulli pu- „ tant, & sic insensibiliter per poros discutiatur, ex eo dubium reddi- „ tur, qvod sangvis & lympha integra in vaporem vix resolvi que- „ ant, sed caput mortuum crassius atqve haud difflabile post se relin- „ qvant, unde probabilius censet *Celeb. Bohnius*, discutientia ejusmo- „ di humores extravasatos & aliqvantum incrassatos ita attenuare „ ac fluiditatem pristinam ipsis reconciliare, ut à vasis capillaribus, „

qvæ

„ qvæ ob crassitiem antea subire nequiverant, resorberi iterum & „ abduci possint, *vid. Colleg. ejus cit.* ubi plura. In angina pituitosa medicamenta -~uosa, acria ac volatilia conveniunt, quorũ beneficio materia illa viscida stagnans & obstruens inciditur, attenuatur ac liqvidior redditur, qvô facto obstructiones hinc factæ tolluntur, ac æger à morbo liber evadit; qvô nomine apophlegmatizonta laudat *Decker. l. c. p. 114.* Sic gargarismate ex solo 🜋 confecto, inqve angina omnisqve gutturis inflammationis initio adhibito, dictos affectus intra trium horarum spacium se curasse testatur *Jo. Walæus in M. M. pag. 112.* qvem locum citat jam laudatus *Decker. p. 110.* ubi ejus usum exemplô columellæ inflammatæ maximeqve tumefactæ, hinc curatæ, confirmat. Sic ratione sinapi gargarismus à *Sculteto in Obs. §. 26. cit.* descriptus & ab eo in omnibus periculosis anginarum speciebus, cùm adhuc in principio augmenti fuerint, maximè commendatus, conducit; sicut ob majorem sinapi qvantitatem gargarisma *Riverii Cent. IV. Obs. 76. p. 648.* potentius priori resolvere idem *Scultetus* scribit. Nec parvi faciendum decoctum illud *Deckeri*, qvod & suffiendi, & gargarisandi fine præscribit, & in angina, omnibus frustrà adhibitis, singulare experimentum est, ut, etsi jamjam suffocatos judicares, usurpato eodem brevi levamen sentiant anginosi. Vid. eundem *l. c. p. 47.* Aliàs talia gargarismata constituunt herbæ hyssop. rorismar. origan. (Jacobæam, qvam *Camerarius* laudat, ob ingratum & propemodum nauseabundum saporem heic exulare jubet *S. Pauli in Q. B. Class. III. p. 352.*) beton. thymi, puleg. calaminth. &c. fl. melilot. chamæm. sem. lini, fœnii græc. alth. rad. liqvirit. dactyli, passulæ min. caricæ pingves & similia, in quorum decoctis solvuntur mel rosat. oxymel simpl. syrup. diamor. dianuc. &c. pro majori discussione in statu additur crocus & myrrha, & in declinatione nonnihil de cineribus hirund. vel harum nido aut albo græco &c. qvæ specificè prodesse creduntur, cùm respectu ⊖is & ⏀ri, qvô pollent, potiùs resolvendo & discutiendo agant. Sic commendandi veniunt gargarismi de althæa, de glycyrrhiza, & de cortic. granat. *Mynsichti*, uti & formulis ejusmodi ac aliis heîc occurrentibus *Sennerti*, *Plateri*, *Grülingii* aliorumqve Libri Practici referti sunt. In *prunella* autem *alba* non sola gargarismata sufficiunt, sed simul *manuum opera* reqviritur, ut mediante instrumento commode fauces à viscosa illa ac glutinosa materia repurgentur; vid. *Minderer.*

l. c

l. c. Sic etiam *Hippocrat. lib. II. de morb.* præcipit, ut ſputum, ſi forteaan ob viſcoſitatem excerni neqveat, myrti ſurculo tenello, molli lanâ convoluto, ex faucibus educatur. *Suffituum* forma *Sennerto* aliisqve non arridet, qvoniam omnia in fumum reſoluta & ore excepta faucibus inimica ſint, easqve exaſperare ſoleant ac ſuffocationem augere: in angina tamen pituitoſâ, in Belgio admodum familiari, nî majori anguſtia premantur fauces, cum *Jouberto cap. 1. de thorac. morb.* ſuffimenta adhibet *Deckerus l.c.p.62.* cujus decoctum, hac qvoqve ratione uſurpandum, paulò antè laudavimus. Ex iis autem confecta ſint, qvæ vi aromatica & volatili incidere valent & liqvidiorem reddere pituitam viſcidam ac tenacem, & obſtructiones hinc productas ſolvere. Sic ſuffitum ad anginam ex *Hippocr. l. c.* deſcribit *M. Aurel. Severin. Tr. alleg. p. 185.* & *Aëtius*, eodem teſte, *lib. II. ſerm. 4. c. 47.* horum beneficiô cynanchen curavit. Sicut etiam inter ſpecifica ſuffitum ſuccini per infundibulum exceptum recenſet *Sebiz. in Manual. Med. p. 532.* cujus uſum in tonſillarum inflammatione exemplo comprobat *Ruland. Cent. II. curat. 97.* *Errhina* verò & *ptarmica* in dicta anginæ ſpecie improbat laudatus *Decker. l. c. p. 30.* eò qvòd non niſi inflammatio, fluxio, tumor, dolor & per conſeqvens febris ſymptomatica ab illis augeatur, imprimis, ubi rheuma non conſtiterit, ut *citatô loco Joubertus* teſtatur, qvi tamen in tonſillis inflammatis, ubi jam conſtitit rheuma, apprimè errhina convenire docet *cap. 2. de thorac. affect.*

§. XXXVII. Qvoniam autem vis conjuncta fortior eſt, externè qvoqve reſolventia & diſcutientia adhibenda, qvæ communiter *linimentorum* & *cataplaſmatum*, rariùs paulò *emplaſtrorum* formâ præſcribuntur. *Illa* fiunt ex oleis infuſis violar. amygdal. dulc. roſar. (linimento namqve ex tribus his parato ſangvinem ex vulnere thoracis periculoſo in muſculorum ſpatia effuſum, ad miraculum ferè diſcuſſum fuiſſe novi) lil. alb. chamom. à *S. Pauli in Q. B. pag. 254.* laudato, it. pingvedinibus variis & mucilaginibus, qvibus interdum adduntur ſtercora animalium, qvæ in eô conveniunt, qvod ratione ⊖is ⊕ſi, qvô gaudent, diſcutiant. *Cataplaſmata* autem ex fol. malv. violar. flor. chamom. melilot. rad. lilior. alb. alth. farinis ſemin. lini fœni græc. fabar. cum nido hirund. vel ſtercor. ad mollitiem coctis conſtant, addendo prædicta olea, pingvedines, mucilagines, cro-

cum, aliaqve validiora, juxta Medici prudentiam varianda. Præprimis cataplasmata & emplastra à *nido hirundin.* denominata celebria, qvalia sunt *Sennerti* & *D. Pauli Lutheri* apud eundem, *Mynsichti*, *Michaëlis*, *Sylvii*, *Deckeri*, *Joëlis*, aliorumqve. Sic etiam nidum hirundinum in ✠to decoctum & cataplasmatis formâ collo adaptatum, commendat *Ruland. Cent. VII. cur. 92.* Notandum verò, quod *externa* hæc omnia *calidè* applicanda sint, ne frigiditate suâ repellant, hincqve magis noceant: uti & *gargarismata* ex monito *Mynsichti* semper exhibenda sunt *tepida*.

§. XXXVIII. Qvod si verò dictis remediis dissolvi digeriqve neqveat materia contumax, sed ad *suppurationem* tendat, qvod ex dolore aliisqve accidentibus auctis clarum fit, puris generatio omnibus modis acceleranda, id qvod *maturantibus* & *ἐκπυητικοῖς* intùs forisqve adhibitis perficitur. Sic ob vim leniendi & maturandi cassiæ extractum seu medullam in ore detentam laudant, ut sensim liqvescens deglutiatur. Gargarismatibus ex decoct. rad. alth. lil. alb. fl. malv. scabios. (qvæ inde Germanis dicitur Apostem-Kraut) sem. lini, cydonior. caricar. pingvium, jujub. ficuum, dactylor. & similium, cum ▽â simpl. vel hydromelite paratis, in qvibus sub finem uncia una vel altera sapæ solutæ, freqventes fiant oris collutiones, & simul extrà applicentur cataplasmata ex enumeratis *§. praecd.* speciebus, addendo rad. irid. aut bryon. rec. morf. diaboli seu succisæ, qvæ specificum creditur, cepas sub cineribus coctas, fermentum, ⅭⅮm, cineres hirund. album græcum &c. Puls ex farina semin. lini cum lacte caprino facta & cataplasmatis instar adhibita, *Plateri* testimonio plurimum juvat.

§. XXXIX. Si jam ex symptomatum remissione aliisqve signis innotescat, suppurationem esse factam, non est procrastinanda *puris eductio*, cùm illud morâ sua reddatur acrius, ideoqve noxium magis. Hinc qvando suâ sponte non rumpitur abscessus, ejus apertio variis mediis tentanda, qvæ latè ab Autoribus nominatis adducuntur. Cinerem noctuæ integræ nec deplumatæ in guttur immissum apostema anginæ mirabiliter aperire scribit *Schröder. lib. V. Pharmac. Medico-Chym. p. 321. Galenus* aliqvando stercus pueri exsiccatum cum melle commistum faucibus cujusdam anginosi illévit, unde intra horæ spatium ruptus tumor, & ipse præmii locô 100. aureos reportavit, ac insuper pro

pro revelatione hujus remedii 200.aurei promiſſi ſunt; referente id *Fr. Joël in Praxi p. 258.* Idem Cataplaſmate ex flor. chamomill. cum ✠to & 🝆 parato & extrà applicatô, effecit *Ruland. Cent. IV. Curat. 56.* Sunt qvi *emeticorum* ope id obtinere tentant. Sic citatus *Rulandus* fœminæ anginoſæ vomitorium ex ▽æ bened. & ▽æ mulſ. ana. ℥j. propinavit, ex quo apoſtema ruptum; *Cent. II. cur. 62.* Hunc imitatus eſt *Riverius Cent. IV. Obſ. 60. p. 645.* dum alicui exhiberi juſſit ▽æ bened. ℥ij. in cujus operatione abſceſſus in faucibus latens, qvi totum œſophagi orificium obturarat, disruptus eſt; hinc pure rejecto æger convaluit. Hanc curam tamen temerariam vocat *Hoffmann. in M.M. p. 108.* Ex decocto *Deckeri §. 36.* laudato, abſceſſum poſt paucas horas ruptum eſſe, exemplo qvodam ipſe teſtatur *pag. 63.* Alii 🝆 vel ~u ⊖li abſceſſum attingunt, unde plerumque rumpitur ille. Feliciter id in qvodam deſperato anginoſo præſtitit laudatus *Sorbait*, dum extremitate candelæ cereæ in ~m ⊖li tinctæ tumorem attigit; vid. *Med. Pract. p. 731. Rulandus* 🝆 ⊖li inſtillat ▽æ fontanæ vel vino albo, & gargariſmi formâ adhibet, *Cent. IV. Curat. 34.* & *Cent. VI. curat. 82. Excellentiſſ. Dn. D. Præſes* commendat Spiritum ⊖li, cui baculus ſubtilis in cuſpide inſtar penicilli paratus intingitur, eoqve locus affectus attingitur, cumqve dolorem exinde percipiant ægroti, ſtatim alio baculo eodem modo formato & in mel roſatum intincto, ulcus tangendum eſt, idqve ſæpe cum fructu adhibitum obſervavit. Nonnulli ſolùm candelam ceream 🝆 amygdal. dulc. illitam œſophago immittunt. Agaricum trochiſcatum nobiliſſimum remedium vocat *l. c. Sorbait*, ſi vel gargariſmis admiſceatur, vel ad ℥j. ſumatur; ſicut & ejus uſum *Schenckius* hiſtoriâ ex *Douyneto* allatâ, qvam *Riverius* qvoqve adducit, confirmat. Si tumor in faucibus conſpicuus, qvidam eum inſtrumento acuto ligneo vel ferreo aperiri jubent. Plura vide apud alios.

§. XL. Dum abſceſſus rumpitur, cavendum ſedulò, ne pus in pulmones aut œſophagum ruat, unde *prono capite* omne id effluere ſinat æger, vel exſpuat: qvo factô ulcus abſtergatur gargariſmo ex hydromelite, vel ▽a ſaccharatâ, vel decocto hordei cum melle roſac. vel lacte cum ſaccharo &c. qvæ ſi ob ulceris ſorditiem non ſufficiant; ad fortiora detergentia & putredini reſiſtentia accedendum, uſurpando vel gargariſma à *Sennerto* & *Riverio* deſcriptum, ex fol.

 ſcabioſ.

scabios. agrimon. rad. aristol. long. irid. Florent. fl. rosar. rubr. nuc. cupress. & myrrhâ in hydromelite coctis ; vel lacteum *Mynsichti pag. 402.* Post detersionem hanc *consolidatio* ejus promovenda. Lac chalybeatum commendat *Platerus*, vel cui radix consolid. incocta, aut bolus commixta. *Sennertus* linctum ex bolo armenâ cum melle vel syrupo rosat. it. pulv. ex myrrha, thure, rosis & bolo armen. ordinat. *Rulandus* gargarismate ex ▽â mulsâ, in qva chalybs aliqvoties extinctus, utitur *Cent. II. cur. 62.* it. alio ex decocto herb. plantag. cum radice & fol. qvercus parato, cui diamoron additum. *Cent. VI. cur. 81.* Si verò in exterioribus partibus abscessus enatus, more aliorum tractandus ille. Nonnunquam tamen præter expectationem nostram evenit, ut inflammatione remittente tumor nec resolvatur, nec suppuretur, sed potius durior evadat, ubi cataplasmata emollientia & resolventia fortiora reqviruntur, quale illud est, qvod *River. in Praxi pag. 295.* præscribit.

§. XLI. Nobile adhuc & generosum remedium superest, ad qvod in extremo necessitatis casu confugere jubent ejus Patroni, qvando scil. præsentaneum suffocationis periculum urget, & metuendum, ne anteqvam materia discutiatur aut suppuretur, æger strangulatione pereat, cùm melius sit anceps remedium experiri, qvàm nullum. Nominatur id communiter Λαρυγγοτομία, juxta alios rectiùs Βρογχοτομία vel Τραχειοτομία ; minùs convenienter Φαρυγγοτομία, qvum non gulæ, sed asperæ arteriæ incisio sit, loco convenienti & periti Chirurgi manu facta. Operationem hanc ut crudelem nimis ac periculosam, nî prorsus vanam, cum *Aretæo* & *Aureliano* rejiciunt nonnulli, plures tamen eam opprobant. *M. Aurel. Severin.* in sua *effic. Med.* integrum de ea caput habet, *pag. 93. & 94.* ubi varios Autores recenset sententiæ posteriori addictos, eamqve exemplis confirmat. *Magnus Barthol. Cent. I. ep. 80. p. 333. Spigelii* & *Severini* experientias adducit ; post verò varia circa illam dubia movet, eorum resolutionem solidam & candidam *à Renato Moreau* expetens, qvi idipsum in *seq. Responsoriâ* præstitit, ubi simul testatur, se operationem hanc in Hortulano qvodam & milite feliciter exercuisse. Sic *Excell. Dn. D. Præses olim Patavii in Nosocomio à Cel. Marchetti* in anginoso qvodam eam vidit celebratam. Calculo albo etiam notant

tant eam *Roderic. à Fonseca Tom. I. Consult. Med. 22. p. 156. Sebiz. Manual. Med. Pract. p. 531. Nob. Amman. in Parænesi p. 420. D. Paulus de Sorbait. p. 729. Sennert. quæst. 5. p. 126. & alii*, ut *Veteres*, ab his jam adductos, taceam. *Operandi modum* describunt *Renat. Moreau l. c.* & ex eo *Hornius in Microtechn. p. 127. Fabr. Hildan. in Oper. Chir. Frider. Monav. Tr. pecul. de Bronchotome, Scultetus in Armam. Chir. part. 1. Tab. 34. fig. 1. & seqq.* & nuperrimè *Lamzweerd in Append. ad Armam. hocce*, qui à *p. 195. usq. 205.* fusè de remedio hoc agit, ejusque usum exemplis aliquot illustrat. Interim cùm Operatio ista non minus *rara* sit, quàm *periculosa*, ad eam exercendam non facilè deveniendum esse cum citato *D. Sorbait. p. 306.* judicamus. Caveat imprimis Medicus is, qui famæ suæ curam gerit, ne in nostris regionibus, ubi generosiores ejusmodi Operationes, ceu crudeles, nimis exosæ, & Chirurgorum manus rudiores sunt, proprio ac temerariô ausu illam aggrediatur; Verendum enim, ne, si sinister eventus, ex alio licet casu, superveniat, existimationis suæ jacturam patiatur extremam. Quod si verò æger ipse aut adstantes affines remedium hoc anxiè efflagitent, non nisi periculo priùs exposito & prognostico munitus, vel aliis simul in consilium adhibitis, ad illud se accingat, ut, si fortean successus non respondeat, à culpa liber vivat, nec calumniis se exponat hominum.

§. XLII. Non verò solis externis, quæ hactenus prolixè explicata sunt, insistendum, sed *interna* etiam conjungenda: inter quæ omnem ferè paginam absolvunt *diaphoretica* & *sudorifera* varia, cum *bezoardicis*, si malignitatis suspicio adsit, commixta, quorum agendi modum jam §. 23. brevibus innuimus, & fusius delineant *Sylv. I. Prax. c. 40. §. 35. seq. p. 689.* ut & *Decker in Exerc. suis p. 54.* Potiora ex *triplici Regno* desumpta sunt dent. equi mar. mandib. lucii pisc. oculi ♋, ebur & C. C. s. △e, corall. & margar. orient. ppt. Mperlar. unicornu verum & fossile, lap. bezoar orient. & occid. os de corde cervi, pulveres bezoardici varii, ♁ diaphoret. bezoardicum minerale simplex, & composita cum ☉e, ☽a, ♃e &c. pulv. pannon. rub. ♁ nativ. & ♁ij, specif. cephal. *D. Michael.* M. S. & ℞æ bezoard. variæ, Liquor & ℞a diaphoret. *Mynsichti* ab ipso in hoc affectu laudata, ∾ theriacal. simpl. & camphorat. ▽æ C. B. scordii, scabios. scorzoner. sambuc. & innumera alia ab Autoribus memorata.

§. XLIII. *Diuretica* etiam illa, quæ ⊡am movent, & cum serosis superfluitatibus simul materiam morbificam, si natura eam per vias has excludere intendit, aut morbi reliquias eliminant, heîc locum merentur; qualia sunt ∽ ⊖is & ⦶li acidi vel dulcificati aut cum ▽â appropriata temperati, quos suprà *§.34.* ex *Riverio* laudavimus; quò etiam spectat ∽ ⊖is tantillo ⊖is 🜿ri infractus & tornaQis coloratus, qui nonnullis, teste *Excellent. Ludovici in Dissert. Pharmac. I. p. 454.* speciali ℞æ aperitivæ nomine venit, it. ex ⦶o & 🜿o præparata varia, ⦶ ♁iat. lapis prunellæ, 🜿 ⦶tus *Mynsichti*, ∽ ⦶i dulcis, 🜿i rectificat. clyssus ♁ij 🜍atus & 🜿eus; similiaque.

§. XLIV. Semper autem in morbis simul attendendum ad cetera *accidentia*, iisque, si mali quid inde metuatur, maturè succurrendum. Sic *febri*, seu primaria sit illa seu symptomatica, obviam itur tum sudoriferis & bezoardicis *§. 42.* enumeratis, tum alterantibus & confortantibus, ex ▽is Ωatis borrag. bugloss. rosar. cerasor. nigr. cort. aurant. namphæ, typharum & de corde cervi, cordial. H. S. cinam. simpl. & borragin. lil. convall. &c. pulv. cordial. spec. diamargar. & de gemmis frig. magister. cordial. perlar. corallor. confect. Alkermes, ∽ rosar. rubi idæi, ess. ambræ, ℞ fl. 4. cordial. &c. de quibus ex professo in doctrina febrium agitur. Celebris etiam pulvis *Caniſchiensis* dictus, qui ex lap. prunell. p. jv. Zingiber. p. ij. & cinam. p. j. constat, & in morbo Hungarico specificè extollitur. Ex iisdem ingredientibus constat secretum illud Antifebrile (ipsi Panacéa dictum) eremitæ cujusdam in magna Polonia, cujus beneficio singularia præstitit; vid. *Fasciculmedicam. sing. Ann. VI. & VII. Ephem. Germ. annex. p. 169.* Dolor si excruciat *in faucibus*, is internè gargarismate vel ex solo lacte tepido, ubi caprinum quidam præferunt, vel in quo rad. liquirit. jujub. passul. & alia lenientia cocta, mitigandus; externè autem linimento ex ∞ amygdal. dulc. violar. &c. si *cardiacus* est, præcipitantibus corrigendus, ubi laudandus venit pulvis ≂tans *Excell. Wedelii* ex conchis, lap. ♋. cum pulv. bezoard. ol. caryophyll. & opio parùm, descriptus in *Opiolog. p. 115. Lingva arida & fissa* demulcenda iis, quæ substantialiter humectant, qualia in specie sunt mucilaginosa, v. g. mucilago sem. psyllij, cydonior. althææ, cum ▽a cortic. nuc. semperviv. plantag. &c. extracta, addito ⦶o ♁iat. aut simili, it. rob diamoron, Syr. violar. &c. Nec inutilis erit gargarismus de

auricu-

auricula Judæ *Mynsichti. Minderer*us lardum recens non salitum lingvæ impositum, vel butyrum recens, cui loco ⊖is communis ⊕m præparatum immistum, ei inunctum, inter alia communia euporista commendat: *Lentore* autem *albo obducta* beneficio instrumenti ab eo liberanda, de quo *§. 36. Sitim* fallunt tum julapia svavissima, qualia *Sylvius lib. I. Prax. c. 1. §. 12. & alibi* ordinat, tum lapis prunellæ, Trochisci de ⊕o *Mynsichti*, rotul. refrigerantes *ejusdem*, & similes in ore detenti. In *virium debilitate* epithemata cordi & pulsibus unà cum sacculis confortantibus imponuntur. Reliquis ex propriis fontibus succurrimus; omnia enim heîc adducere, dum brevitati studemus, non licet.

§. XLV. His coronidis loco adnectere placet catalogum eorum, quæ *singulari* quadam, *occulta* & *specificâ vi* anginæ mederi creduntur, quamvis multa ex manifestis id agant causis, & à *Sennerto*, *Sebizio*, *Hoffmanno*, aliisque recensentur. Sic cineres hirundinum, cancrorum, cochlearum, cuniculi, noctuæ &c. insufflati, aut melle excepti & illiti ob vim abstergendi, & discutiendi, quam à ⊖e habent, prosunt; sicut eadem ratione pulvis millepedum seu asellorum, à *Magno Rolfincio in Epitome* allegatus, conducit. Stercora animalium exsiccata, ut hirundin. (cujus respectu nidus harum confert, *vid. Sennert. quæst. 4.*) columbar. anserum, canum, gallinar. &c. ob ⊖ ⊕sum in iis delitescens valent. Imprimis stercus album ex albo cane eligit *Hoffmannus noster*, quod canes isti melioris sint conditionis, & in albo stercore ⊖ abstergens, discutiens, aperiens, resolvens volatile contineatur, quòd in diebus canicularibus, cùm canum natura tunc exaltetur, penetrantius & subtilius evadat; vid. *Clavem cit. p. 647.* Rasura dent. castorei in ▽â scabios. propinata, apri cum ℴℴ amygd. dulc. & saccharo canto exhibita, arcani loco habentur. Rubetam coctam & pro emplastro impositam adeò anginosis prodesse scribit *Cardanus lib. 7. de variet. rerum c. 26.* ut etiam quendam jamjam moriturum hoc auxilio liberarit. Quò spectat Emplastrum magneticum *Excell. D. Andr. Knöfelii*, teste *Fr. Hoffmanno in M. M. p. 306.* ex bufone siccato & succino, in *Tr. Method. Med. febr. malign. p. 109.* & *in fascicul. medicam. singular. Ann. VI. & VII. Ephem. German.* annexo *p. 33.* descriptum. Bufo enim similitudine substantiæ fermentum malignum & venenatum extrahere dicitur. Fungus sambucinus coctus &

bibitus

bibitus vel foris etiam impositus laudatur. Secretum *Guntzmanni* apud *Hartmann. in Praxi* ex succo ♋, semperviv. & ⊖✱co paratur. Exuvias serpentis in ☍ amygd. dulc. coctas prædicant, si linteum oleo illi intinctum collo circumponatur. Sed an vis illa ab exuviis, an ab oleo potiùs arcessenda sit, alii determinent. Sic etiam amuletorum loco quædam commendantur, e. g. filum, quô rubeta suspensa interiit, à *Cardano l. c.* it. agni lana cum corio collo appensa ab *Hoffmanno in Clave p. 641.* De filo purpureo, quô vipera strangulata est, ejusque usu, lectu dignissima habet *Illustris Barthol. Cent. IV. hist. anat. 73. p. 379. & seqq.* ubi varias hujus effectus causas & curiosa plurima adducit. Aliqui caput viperæ collo appendunt. *D. Paulus de Sorbait* cum Catholicis nullam his amuletis fidem adhibet, sed potius ad candelam *S. Blasii* collo applicatam, velut amuletum spirituale, patientes confugere jubet, *in Med. Pr. p. 731.* num rectius, cordatiores judicent. An autem veri quid subsit, quod pullus hirundinum comestus per totum annum ab angina præservet, de quo *Celsus lib. IV. c. 4.* eademque virtute gaudeat lignum hederæ, adeò, ut qui cochleari & poculo ex eo factis utatur, nunquam aut rarò in apostema gutturis aut uvulæ incidat; item quod singulariter conferat lupi guttur seu aspera arteria, si anginâ affectus per eam bibat, aliis experiundum relinquimus.

§. XLVI. Intereà dum hæc à Medico prudenti peraguntur, æger & adstantes, ex monito *Hippocr. sect. 1. aph. 1.* officio suô ritè fungi debent, ne excessu quodam in sex rebus non-naturalibus commisso, in curationis opere turbetur natura, ejusque minister Medicus. Hinc *aërem* eligat purum & temperatum patiens, vitando eum, qui fauces exasperare aut aliô modô lædere potest. Ex *Jouberti* mente „angina aërem sibi postulat frigidiorem, quia, cùm multoties inspi„rari non possit, parcior necessitati abundè satisfacturus est, qui, dum „loca inflammatione obsessa permeat, egelidus sit; *cap. 1. de thorac.* „*affect.* Etsi enim febris, quæ interdum conjuncta, frigidiusculum „non admittat aërem, præstat tamen locum non calefieri, ubi æger „jacet, & ipsum idcircò meliùs tegere convenerit, ut utrique inten„tioni satisfiat, monente idipsum *Höfero l. c. p. 94.* *Victu* utatur tenui, qualis est cremor ptisanæ, brodium carnium & juscula pullor. gallin. capon. & similia confortantia, Krafftbrühen / ova sorbilia, quin

quin & carnes pullor. gallinac. ſi appetantur, concedi poſſunt. Non verò aromatibus nimis condita ſint; ſed potius alteranda juſcula refrigerantibus, fol. lactuc. acetoſ. ſucco citri rec. &c. *Potus* ſit juſcula avenacea, ▽ā mulſa, decoct. hordei per ſe aut cum liquirit. paſſul. edulcat. ut & cereviſia tenuis, cui ℞æ cordiales & refrigerantes inſtillari poſſunt. Vinum, imprimis generoſius, exulet. Nonnunquam tamen evenit, ut deglutitio extremè læſa ſit, ut nec ſolida nec liquida aſſumere poſſit æger, quô in caſu catheterem, cui ſyringa adaptata, in œſophagum immittendum cum aliis ſvadet *Riverius*, ut h. m. juſcula & alia remedia in ventriculum demittantur, id quod in quodam anginâ verâ correptô felici cum ſucceſſu idem præſtitit *Cent. III. obſ. 72. p. 626.* Dubitant verò nonnulli, an tutò ejuſmodi cannula faucibus inflammatis indi poſſit, unde cum cautela hac admittunt, ſi ad partem hanc non pertingat inflammatio: verendum enim, ne ex irritatione major noxa oriatur. Hinc ad periculum hoc evitandum aliud commendant inſtrumentum; ſc. veſicam bubulam ad modum clyſterum alligant fiſtulæ, eamque ſucco nutriente implent. Fiſtulam hanc non gulæ immittunt, ſed ejus extremitatem ſolùm initio gulæ apponunt, pòſt cum impetu comprimunt veſicam, ut ſic liquor proſiliens per œſophagum ad ventriculum detrudatur; quô ipſo remedio deſperatos quosdam ex fame reſtitutos vidit *Capivaccius.* Non omne tamen ſuffocationis hinc metuendæ periculum heîc quoq; videtur abeſſe. Alii demum confugiunt ad *Clyſteres nutrientes*, de quibus maxima controverſia inter Autores agitatur, dum quidam cum *Helmontio* omnem nutritionem illis denegant, qui in ſpecie *Tr. de febrib. c. 7. §. 16. & ſeq.* pro more ſuo nimis licentiosè in eorum defenſores debacchatur; plures verò aliqualem nutriendi vim attribuunt. Utrorumque rationes adducere & examinare nimis longum foret, unde hujus rei cupidos ad *Roder. à Fonſeca Conſult. cit. Jul. Cæſ. Claudin. de ingreſſu ad infirmos p. 327. D. Paul. de Sorbait p. 730. Mynſicht. in Armam. p. 427. Regner. de Gräff in Tr. de clyſter. p. 191. Sennert. in inſtitut. Med. pag. 1231. Decker. in Exerc. p. 390. & ſeqq. Hoffmann. in M. M. p. 125. Riverium in Praxi*, alioſque, qui argumentum hoc in ſcriptis ſuis tractant, remittimus. Sufficit nobis, non citra ſingulare ægrorum commodum, docente experientia, illos ſæpius fuiſſe infuſos, dum præter refectionem virium, quam inde ſentiunt ægri, omneſque concedere coguntur, ad

 ſuſten-

fustentationem quoque faciunt, sicut exemplo cujusdam monialis probat laudatus *Fonseca*, quæ, cùm deglutire non posset, horum beneficio ad nonum usque diem in vita servata est. Parantur communiter ex illis, quæ citra præviam difficiliorem concoctionem in nutrimentum cedere possunt, ut sunt jura carnium, caponum, pullor.gallin. cremor hordei & ptisanæ cum lacte & vino, vitellisque ovorum; sicut formulæ tales apud Autores nominatos prostant. Notandum verò, ante horum injectionem intestina *clystere* quodam *emolliente* & *laxante* à sordibus nonnihil eluenda esse. Sic etiam odores carnium assatar. vel panis calidi,ad virium conservationem aliquid conferre, exemplo *Democriti* constat, de quo *Diog. Laertius lib. IX.* refert, quòd soror ejus, ne in Cereris festo moreretur, eum adhuc per triduum odore panis calidi sustinuerit.

§. XLVII. *Somnum* ut in aliis inflammationibus internis, ita & in Angina fugiendum monent Autores, præprimis si respirationis læsio gravior adsit; dum enim in somno sangvis magis intrò repit,suffocationis periculum timendum, si illi indulgeat patiens. Hinc *Amat. Lusitan. cent. I. curat. 40.* consuluit anginoso cuidam, ut parùm dormiret, quô ipso à morbo liber evasit; *vid. Nobil. D. Schneider. Tr. de morb. capit. lib. I.c. 4. p.28. River. in Praxi, Hoffmann. in M. M.* aliosque. Talem corporis positum observet æger, à quo se levari persentiscit. *Quies* vigente morbo svadenda; imprimis *silentium*, ne loquacitate faucibus afflictis majorem addat afflictionem. *Joubert. l. c.* in prin-„ cipio quietem tam necessariam esse asserit, ut, dum fluxus humorum „ fit,ne linguam quidem vel movendo,vel loquendo, vel masticando, „ quis commoveat,imò neque gargarisando gutturis & faucium par-„ tes exagitet; citante *Höfero locô alleg. p. 92.* Sunt tamen, qui in declinatione ad apostematis ruptionem *vociferationem* commendant. *Alvum apertam* esse in omni morbo bonum, effato *Senis* nostri; unde qvum officii sui non rarò heîc immemor esse soleat, suppositorio vel clystere laxante admonenda,de quo §. 32. etiam monitum. Ab omnibus tandem *affectibus* animum, quantum possibile,liberum gerat, ut nec ira excandescat,nec mœrore aut tristitia se magis angat; sed potius morbum immissum patienter toleret,non dubitans, quin, Deo curæ benedicente, exoptatus ejus subsecuturus sit.

FINIS.

MONITI MELIORA!

Uâ multi subitò periêre, Angina, saluti
est, BECKERE, *Tibi: strangulat illa alios,*
ast mediante ipsâ meliùs spiras ad honores.
Sic mala qvæ multis, sunt bona, sintqve Tibi.

Gratulab. deprop.

PRÆSES.

Viderat eximios ausus cum Lipside Jena,
non unâ vice publicitus mirata profectus;
ingenii vires huic matri utriqve probatæ.
Ergò adeò Phœbus merito signare brabéo
tam doctum jussit caput & sociare medentum
Doctorum lateri. Laudes ipse undulat æqvus
Sala pater, plaususqve suos conjungere gestit.
Vade bonis avibus, stratoqve insiste decori;
Sic nova cottidiè venient tibi pondera honorum!

Nobil. & Clariss. Dn. BECKERO, *Medicinæ Doctorando dignissimo, novos qvos capessit honores ex animo gratulor, & faventem Hygeiam exopto*

Georg. VVolffg. VVedelius, D.

Meta

MEta ſtat: ex merito decreta eſt debita palma,
BECKERO: *Patriæ hanc opto ſalutiferam!*

Optimè meritos honores Nobiliſſimi Dni Doctorandi, Amici ſingulariter colendi, feliciſſimos precatur

Auguſtinus Henr. Faſchius, D.
P.P. & Archiater Ducalis Saxonicus.

VIderat aſſiduum per regna tricorpora mundi
BECKERUM Medicina ſuum contendere curſu
improbo, & æternas artis conqvirere merces.
Nunc diadema parat, qvô cingat tempora docta,
& capiti imponit partam ſudore coronam.
Grator: & in Praxi ſucceſſus comprecor amplos.

Amico ſuo conjunctiſſimo gratulabundus applaudebat

Johannes Erneſtus Krauſold,
Med. Ddus.

F I N I S.

